

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI
TARİH ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DEKİ (9, 10, 11, 12. SINIF) VE AVUSTURYA'DAKİ
(5,6,7,8. SINIF) ORTAÖĞRETİM TARİH PROGRAMLARININ
KARŞILAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ayşe SARI**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yasemin DEMİRCAN**

ANKARA -2007

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Ayşe **SARI**'ya ait “Türkiye (9,10,11,12. Sınıf) ve Avusturya'daki (5,6,7,8. Sınıf) Ortaöğretim Tarih Programlarının Karşılaştırılması” adlı çalışma, jürimiz tarafından Tarih Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

ÖZET

Bu tez çalışması, Türkiye ve Avusturya'daki ortaöğretim tarih programları arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak için yapılmıştır.

Araştırmada, Türk eğitim sistemi ve Avusturya eğitim sistemi içinde orta öğrenim tarih programları incelenmiştir. Ortaöğretim programları ve eğitim sistemleri hakkında kütüphanelerden ve internet sitelerinden yararlanılmıştır. Okullar, ders süreleri, tarih konuları tablolaştırılmış ve yorumlamaları yapılmıştır.

Türkiye ve Avusturya eğitim sistemlerinin ortaöğretim tarih programında konular tablolaştırılarak karşılaştırma yapılmıştır.

Tez “giriş” dışında üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, problem, alt problemler, araştırmanın önemi, ilgili yayın araştırmalar, varsayım, kapsam ve sınırlılıklar, tanımlar, kavramsal çerçeve yer almıştır.

İkinci bölümde, bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, elde edilen bulgular çerçevesinde sonuç ve öneriler yer almaktadır.

ABSTRACT

This thesis work is done to bring up similarities and differences between the history programs of the high school education in Austria and Türkiye.

In this research, high school history education programs in Türkiye and Austria are analyzed. While the analyzing high school programs and education systems, it is benefited from the library and web sites. The schools, lessons durations, subject of history are made table and commented.

The subject of history lessons programs of Türkiye and Austria are compared by making tables.

The thesis is formed three parts except entry.

In the first part, the problem, the sub-problems, the importance of the research, the relevant publications and researches, the hypothesis, the scope and restraints, the definitions and the conceptional outline take place.

In the second part, the high school (9, 10, 11, 12. classes) in Turkish Education System take place.

In the thirt part, a conclusion is driven and suggestions are made in light of the achieved result.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLoların LİSTESİ	v
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

PROBLEM, ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
Problem Cümlesi	6
Araştırmanın Önemi	7
İlgili Yayın ve Araştırmalar	8
Varsayımlar	11
Kapsam ve Sınırlılıklar	11
Tanımlar	11
Kavramsal Çerçeve	14

2. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR	16
2.1. Türk Eğitim Sistemi	16
2.2. Avusturya Eğitim Sistemi	18
2.3. Türkiye’de Ortaöğretim Sistemi	24
2.4. Avusturya’da Ortaöğretim Sistemi	31
2.5. Türkiye Ortaöğretim Tarih Programı ve Genel Amaçları.....	41
2.6. Avusturya Ortaöğretim Tarih Programı ve Genel Amaçları.....	45
2.7. Türkiye’de Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programlarının İçerikleri	50
2.8. Avusturya’da Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programlarının İçerikleri	53
2.9. Türkiye’de Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programının Yöntem ve Teknikleri	64

2.10. Avusturya’da Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programının Yöntem ve Teknikleri	65
2.11. Türkiye Ders Geçme Yönetmeliği / Sistemi	67
2.12. Avusturya Ders Geçme Yönetmeliği / Sistemi	72

3. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER	76
--------------------------------	----

3.1. Sonuçlar	76
---------------------	----

3.2. Öneriler	81
---------------------	----

KAYNAKÇA	89
-----------------------	----

EKLER

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Türk ve Avusturya Eğitim Sistemleri İçinde Programların Karşılaştırılması	22
Tablo 2 : Türk ve Avusturya Eğitim Sisteminin Genel Yapısının Karşılaştırılması.....	23
Tablo 3: GENEL LİSE (Sosyal Bilimler Alanı) Haftalık Ders Çizelgesi	28
Tablo 4: GENEL LİSE (Fen Bilimler Alanı) Haftalık Ders Çizelgesi	29
Tablo 5: GENEL LİSE (Türkçe Matematik Alanı) Haftalık Ders Çizelgesi	30
Tablo 6: Avusturya’da İlköğretim ve Ortaöğretim 1. Evrede Sınıflar, Öğrenci Yaşları ve Okul çeşitleri.....	32
Tablo 7: Ortaöğretim İkinci Evre Okul Çeşitleri	32
Tablo 8: Avusturya’da Gymnasium’un (Genel Lise) Haftalık Ders Çizelgesi	35
Tablo 9: Avusturya’da Realgymnasium’un (İktisat Ağırlıklı Lise) Haftalık Ders Çizelgesi.....	36
Tablo 10: Avusturya’da Realgymnasium’un (İktisat Ağırlıklı Lise) 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Toplam Haftalık Ders Saatleri	37
Tablo 11: Türk ve Avusturya Eğitim Sistemleri İçinde Sürelerin (bir ders yılı, bir ders yılındaki dönemler, derslere ayrılan süreler, bir ders saatinin süresi) Karşılaştırılması.....	38
Tablo 12: Türk ve Avusturya Eğitim Sistemi İçinde Ortaöğretimin Karşılaştırılması	39
Tablo 13: : Türkiye’de Ortaöğretim Tarih Programında Yer Alan Tarih Dersleri ile Avusturya’da Ortaöğretim Tarih Programında Yer Alan Tarih Derslerine Ayrılan Yıllık Sürelerin Karşılaştırılması	40
Tablo 14: Türkiye’deki Ortaöğretim Tarih Programının Genel Amaçları.....	44
Tablo 15: Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programının Genel Amaçları.....	47

Tablo 16: Avusturya Ortaöğretim Tarih Dersinde Siyasi Bilimlerin Amaç Boyutları.....	48
Tablo 17 : Türkiye’de Ortaöğretim Tarih 1 Ders Programının Üniteleri (MÖ.II. Binde sonra XIV.yy. Kadar Olan Dönem).....	50
Tablo 18: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih 2 Ders Programının Üniteleri (14.yy ile 19.yy arası Olan Dönem)	51
Tablo 19: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih 3 Ders Programının Üniteleri (20.yy’dan 1938’e Kadar Olan Dönem).....	52
Tablo 20: Avusturya Ortaöğretim 5. Sınıf Tarih Dersi Konuları (Tarihin başlangıcından Ortaçağ sonuna kadar).....	53
Tablo 21: Avusturya Ortaöğretim 6.Sınıf Tarih Dersi Konuları (Yeniçağ’ın başlangıcından 1. Dünya Savaşına kadar).....	54
Tablo 22: Avusturya Ortaöğretim 7. Sınıf Tarih Dersi Konuları.....	55
Tablo 23: Avusturya Ortaöğretim 8. Sınıf Tarih Dersi Konuları.....	56
Tablo 24: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 9. Sınıf Tarih Üniteleri İle Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 5. Sınıf Tarih Ünitelerinin Karşılaştırılması.....	57
Tablo 25: Türkiye’deki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 10. Sınıf Tarih Üniteleri İle Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 6. Sınıf Tarih Ünitelerinin Karşılaştırılması.....	58
Tablo 26: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 11. Sınıf Tarih Üniteleri İle Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 7. Sınıf Tarih Ünitelerinin Karşılaştırılması.....	60
Tablo 27: Türkiye’deki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 12. Sınıf Tarih Üniteleri İle Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 8. Sınıf Tarih Ünitelerinin Karşılaştırılması.....	61
Tablo 28: Avusturya Ortaöğretim Tarih Programında Öğretimde Davranış Alanları.....	66

Tablo 29: Türkiye’de Ortaöğretim Derece ve Puanlama Sistemi	68
Tablo 30: Avusturya’da Ortaöğretim Derece ve Puanlama Sistemi	73
Tablo 31: Türk ve Avusturya Eğitim Sistemleri İçinde Ders Geçme ve Değerlendirme Sistemi Karşılaştırılması	74

ÖNSÖZ

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün yüksek lisans çalışma programının gereği olarak hazırlanan bu çalışmada, Türkiye (9, 10, 11, 12. sınıf) ve Avusturya (5, 6, 7, 8. sınıf) ortaöğretim tarih programlarının karşılaştırılmasına yer verilmektedir.

Karşılaştırmalı eğitim ile ilgili çalışmalar, hem çeşitli ülkelerdeki eğitim ile ilgili gelişmelerin takip edilmesini, hem de ülkelerin kendi sorunlarına yönelik kapsamlı bir bakış açısı ile hareket etmesini sağlamaktadır. Karşılaştırmalı eğitimin hedefi , eğitim ile ilgili sorunlara dünya ölçüsünde bir çözüm bulmak değildir. Bu tez çalışması da tarih eğitimi ile ilgili tüm sorunlarımıza cevap bulmak için yapılmamıştır. Avusturya'daki ortaöğretimde tarih programını çeşitli boyutları ile inceleyen bu çalışmanın, Türkiye Cumhuriyeti'nin ihtiyacı olan daha nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde ve Milli Eğitim Sisteminin değişen dünya koşullarına daha uygun hale getirilmesinde azda olsa katkı sağlayacak olması ümit edilmektedir.

Ülkemizde genel olarak Avusturya eğitim sistemi yeterince bilinmediği düşünüldüğünden dolayı, bu çalışmada Avusturya eğitim sistemi üzerinde önemle durulmakta, Türk eğitim sistemi konusuna genel bir yaklaşım sergilemiştir.

Bu araştırmanın her aşamasında yardımlarını ve yol göstericiliğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Yasemin **DEMİRCAN**'a çalışmanın seçilmesinde ve düzenlenmesinde, çabalarından ve yardımlarından dolayı doktora öğrencisi Namık **ÇEÇEN**'e Avusturya ortaöğretim tarih programlarının çeviri yapılmasında yardımlarını esirgemeyen Leman **AKBULUT**'a ve maddi manevi destekleri ile her zaman yanımda olan eşim Birol **SARI**'ya teşekkürlerimi sunarım.

Ayşe **SARI**

Ankara, 2007

GİRİŞ

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişimler meydana getirme sürecidir. İnsan doğuştan birtakım özelliklerle donanık olarak dünyaya gelmiş olsa da bu potansiyelin ortaya konulması eğitim yoluyla gerçekleşir. Bu yüzden eğitim, geçmişten günümüze insan için vazgeçilmez bir süreç olarak ele alınmaktadır. Araştırmacılar, eğitimin farklı boyutlarını ele alarak incelemişler ve böylelikle bir çok tanım ortaya çıkmıştır.

Eğitim, yaygın bir biçimde “insanın kişiliğini besleme süreci” ve “sermayesine yapılan yatırım” olarak kabul edilmektedir. En genel anlamda “istendik davranış oluşturma ya da istendik davranış değiştirme sürecidir.” Eğitim, “bireyi, istendik nitelikte kültürleme süreci”dir (Senemoğlu, 2002:7).

Fichte’ye göre, “Eğitim, çocuğa tüm yeteneklerinin hakimi ve ustası olması için imkan vermek demektir” Çocuğun yetişkinliğe ulaşmasında elde ettiği birikimler aslında yeteneklerinin bir toplamıdır. O halde bu yeteneklerin ortaya çıkarılması ve daha sonra ustaca kullanılabilmesi aldığı öğretimi eğitime dönüştürebilmesi ölçüsünde başarılı sayılabilir. Fakat her şeyden önce eğitim ve öğretimin amacı insan yetiştirmektir; zira doktor, pilot, hakim yetiştirmek zor değildir, fakat insanı aklı hür, fikri hür ve vicdanı hür bir birey yetiştirmek sanıldığı kadar kolay değildir. Immanuel Kant, “Çocuk ne hekim, ne asker ve ne de papaz olmalıdır. O, her şeyden önce insan olmalıdır” ifadeleriyle eğitim ve öğretimin nihai hedefine işaret etmektedir. John Locke ise, “Eğitim ve öğretimin gayesi öğrencilere bilgi depolamak değil; aksine onlara doğuştan mevcut olan düşünme, karar verme, idrak ve tahlil kabiliyetini geliştirmektir” demektedir (www.EgitimBirsene.org.tr).

Eğitimin etkili bir şekilde gerçekleşmesi için bir programa ihtiyaç bulunmaktadır. “Eğitimin hedefine ulaşması için yapılacak etkinlikler düzeneğine eğitim programı” denilmektedir. Eğitim programı; okul programı, müfredat programı, ders programı kavramlarını da içine alan geniş bir kavram olarak ele alınmaktadır. Literatürde Eğitim Programı’nın çeşitli tanımlarına rastlanmaktadır. Aslında bu farklılıklar, eğitim teori ve tekniğinin farklı boyutlarını temsil

etmektedir. Her sistem kendi problemleri ile uyuşma halinde bulunan boyutlar üzerinde durabilmektedir.

“Eğitim programı; bir kurumun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsamaktadır “(Başaran, 1978:174).

Öğrenci davranışlarında istenilen değişiklikler yapılması amacıyla ayrıntılı olarak yapılan planlamaya öğretim programı denilmektedir. Öğretim programı, hedeflerin neler olduğu, ne zaman ve nasıl gerçekleştirileceği üzerinde dururken aynı zamanda sınama durumlarını da içine alan bir kavramdır. “Öğretim programı, bir dersle ilgili öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir klavuz, bir başka deyişle bu nitelikte bir proje planıdır (Özçelik, 1988:4).

Bir öğretim programının başarısı, belirlenen istendik davranışları kazandırabilme derecesine bağlıdır. İstendik davranışların kazandırılmasındaki yetersizlik ise, ilgili öğe ya da öğelerde geliştirme çalışmalarının gereğine işaret etmektedir. Bu durumda program geliştirme; öğretim programının tüm öğelerini daha etkili ve yeterli hale getirme sürecidir. Diğer bir deyişle, program geliştirme, ulaşılması beklenen hedefleri ve kapsadığı davranışların saptanmasını, öğrenme yaşantılarının seçilip düzenleme ve kazandırılmasını öğrenme yaşantılarının etkililiği yani hedeflere ne derece ulaşıldığını ortaya koyabilecek ölçme ve değerlendirme etkinliklerini ve programın tüm öğelerine dönüt verme ve düzeltme, çalışmalarını bünyesinde bulunduran bir süreçtir (Ertürk, 1984:13-14).

Türkiye’de program geliştirme çalışmaları, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Burada, kendi alanında uzmanlaşmış kişi ve eğitimciler bulunur. Programlar, bu kurul tarafından incelenip kabul edilmeden önce, ilgili öğretim basamaklarındaki öğretmen ve yöneticiler tarafından bir taslak hazırlanır. Bu taslak, uzman eğitimciler tarafından incelenmektedir. Son kararı, Talim Terbiye Kurulu verir ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın onayı ile yürürlüğe girer (Binbaşıoğlu, 1981:55).

1924 yılında tek tip ve 5 yıl için bir program yapılmıştır. 1926 yılında toplu öğretim, çocuğa özgü, yakın çevre ilkelerine göre gözden geçirilen bu program, 1936 ve 1948

yıllarında daha iyi bir duruma getirilmiş. Bu program revizyonlarında, genellikle, merkezde, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümünde ilköğretim öğretmenliğinde tecrübe sahibi olan küçük gruplardan faydalanılmıştır (Varış, 1988:51).

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, eğitimde hızlı bir yenileşme sürecine girilmiştir. 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm öğretim kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplanmış ve okullarda uygulanan programlar üzerinde kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Türkiye’de program geliştirme çalışmalarına bakıldığında, ilk çalışmaların 1924 yılından itibaren daha çok, ilköğretim alanında başlamış ve “1924 İlk Mektep Müfredat Programı” adı altında hazırlanmış olduğu görülmektedir. Daha çok proje niteliğinde olan program, iki yıl uygulamada kalmıştır. Bu dönemde yürürlükte olan programlar, sadece dersler ve konular ile bunlara ayrılan zamanın belirlendiği “müfredat program” şeklindedir. Daha kapsamlı “eğitim programı” anlayışı ancak, 1950’li yıllarda ortaya çıkmıştır (www.yayim.meb.gov.tr/yayimlar/160/gozutok.htm).

Cumhuriyet’in ilanıyla ortaöğretim iki devre halinde düzenlenmiş ve 1924 yılının mart ayında yayınlanan 430 Tevhid-i Tedrisat yasası ile ortamektep, lise, muallim mektepleri programlarının düzenlenmesine ve sosyoloji dersinin ilavesi gibi çalışmalar yapılmıştır (Varış, 1988:54).

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne aday olduğu şu günlerde, Milli Eğitim Bakanlığı, yeni ilköğretim programlarını, Avrupa Birliği eğitim normları gözetilerek hazırlamıştır (www.ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/). Avrupa Birliği uluslarüstü, çok kültürlü ve barışçı bir birliğe taşımak amacıyla, Avrupa tarihinin yeniden yazılmasına ve öğretilmesine ilişkin çalışmalar yapmaktadır. Küreselleşme ve postmodernite dilin, kültürün, tarihin yeniden algılanması tartışıldığı zamanımızda, Avrupa Konseyi Komitesi’nin 21. yüzyıl Avrupa’sında tarih öğretimi ile ilgili Rec (2001) 15 Nolu tavsiye kararı, 31 Ekim 2001 tarihinde 771. Bakan Vekilleri toplantısında Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Program özetle şöyledir:

Tarih eğitiminin hedefleri: Tarih eğitimi, farklılıklara saygının geliştirilmesinde, halklar arsında karşılıklı güvenin, uzlaşma ve tanıma anlayışının tesisinde ve hoşgörü karşılıklı sevgi, anlayış, insan hakları ve demokrasi gibi temel değerlerin

yaygınlaşmasında etkin bir rol oynamalıdır. Tarih eğitimi, Avrupa'nın ortak kültür ve tarih mirası temelinde inşası sürecinin asli parçalarından biri olmalıdır. Tartışmalı konularda farklı bakış açıları temelinde, bilgiyi eleştirel bir şekilde analiz etme ve yorumlama gibi entelektüel yeteneklerin gelişmesine olanak vermelidir.

Tarihin kötüye kullanımı: Tarihsel belgelerin kötüye kullanımı ve tarihsel gerçeklerin inkarı ve bu gerçeklerin görmezden gelinmesi gibi, tarihin kötüye kullanılmasına ilişkin eğilim ve uygulamalar kabul edilemez.

Ders programı içeriği: Tarih eğitimi, öğrencilere dünyayı açık bir Avrupalılık bilinci aşılacak amacıyla, Avrupa boyutuna ilişkin bir farkındalığı, öğrencilerin eleştirel becerilerinin, özgür düşünme, objektiflik ve manipüle edilme ve direnme yetilerinin geliştirilmesi, Avrupa tarihinin politik, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla ele alınmasını ve Avrupa tarihinde iz bırakan olayların, yerel, ulusal, global ve Avrupa düzeyinde ele alınmasını, öğrencilerin araştırma ruhunun geliştirilmesini, farklı ülke, din ve fikir ekollerinin öğrenilmesinde önyargıların saf dışı edilmesini kapsamalıdır.

Öğretim metodları: Tarih eğitimi, öğrencileri bilimsel araştırmaya özendirmeli ve böylece onların bilgiyi derleme, değerlendirme ve temel olguları süzme becerilerini güçlendirmelidir. Tarih öğretimi, öğrencilerin görüşlerini açık ve hoşgörülü bir karşılaştırmayla diyalog ortamı yaratmak için öğretim ve araştırma projelerine katılmaya özendirmelidir (www.meb.gov.tr/duyurular/Avrupa_konsevi_Uye_Devlet_Yurttaşlık_Eğitimi).

Bu çalışma, Türkiye ve Avusturya'daki eğitim sistemlerini ve ortaöğretimlerini karşılaştırmalı olarak ele alan ve Türk eğitim politikasının yönlendirilmesi için perspektif geliştirmeye dönük bir karşılaştırmalı eğitim araştırmasıdır.

Karşılaştırmalı eğitim, toplumda mevcut eğitim problemlerini ve bu problemleri doğuran nedenleri, diğer toplumlarda benzer faktörlere değinerek saptayan, yorumlayan bir inceleme ve araştırma alanıdır (Ültanır, 1994). Bir ülkenin eğitim sisteminin gelişmesi için diğer ülkelerdeki eğitim sistemleri incelenerek benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkartılması gerekmektedir. Böylece ülkenin eğitim sisteminin geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Bu tez çalışmasının genel amacı, Türkiye (9, 10, 11, 12. sınıf) ve Avusturya'daki (5, 6, 7, 8.sınıf) ortaöğretim tarih programlarını karşılaştırmaktır.

Tez giriş dışında 3 bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmanın; Birinci bölümünde, problem, alt problemler, araştırmanın önemi, ilgili yayın ve araştırmalar, varsayım, kapsam ve sınırlılıklar, tanımlar ve kavramsal çerçeve'ye yer verilmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye ve Avusturya'daki eğitim sistemlerinin genel yapısı ve ortaöğretimin karşılaştırılmasından elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, elde edilen bulgular çerçevesinde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

I. BÖLÜM

PROBLEM, ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Problem Cümlesi

Türkiye’deki ortaöğretim tarih programlarıyla Avusturya’daki ortaöğretim tarih programları karşılaştırılması sonucu elde edilen veriler nelerdir?

Alt Problemler

- Türkiye ve Avusturya’daki genel eğitim sistemlerinin yapısı nasıldır?
- Türkiye ve Avusturya’daki ortaöğretim sistemlerinin yapısı nasıldır?
- Türkiye ve Avusturya’da uygulanan tarih programlarının genel amaçları nelerdir?
- Türkiye ve Avusturya’da uygulanan ortaöğretim tarih programlarının içeriklerinin yapısı nasıldır?
- Türkiye ve Avusturya’da uygulanan tarih programlarının önerdiği yöntem ve teknikler nelerdir?
- Türkiye ve Avusturya’nın eğitim sistemlerinin değerlendirme anlayışı nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Son yıllarda Türkiye'nin Avrupa birliği'ne uyum sürecinde bir çok alanda değişiklik yaptığı görülmektedir. Bu alanlardan bazıları; ekonomi, sanayi, ticaret, politika, güvenlik, adalet, eğitim gibi konulardır.

Avrupa Birliği'nin eğitim politikası uluslar üstü düzeyde oluşturulmaya çalışılmaktadır. Eğitim politikaları Birlik düzeyinde eğitimin genel amaçları ve ilkeleri örgün ve yaygın eğitim konularından oluşmaktadır. Ortaya konulan bu eğitim politikalarına üye ülkeler uymakta, eğitim sistemlerini bu politikalara göre şekillendirmektedirler. Türkiye gibi aday ülkelerde Avrupa Birliği eğitim politikası uyum çalışmalarına girmekte, eğitim sistemlerinde yeni düzenlemeler meydana getirmektedir. Bundan dolayı, Avrupa Birliğine aday olan Türkiye'nin Avrupa Birliği eğitim politikasını tanıma, değerlendirme üzerine çalışmalar yaptığı görülmektedir.

Avrupa Birliğine üye olan Avusturya, Avrupa Birliği eğitim politikasına uymakla birlikte uyum çalışmaları devam etmektedir. Bundan dolayı, Türkiye için bir örnek teşkil edecek nitelikte olan Avusturya eğitim sisteminin incelenmesi Türk ve Avusturya eğitim sistemlerinin farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koyarak, Türk eğitim sistemine fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye ve Avusturya'daki orta öğretim tarih programını karşılaştırarak iki ülke arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymak, farklı ve başarılı uygulamaları belirlemek böylece öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun bir tarih eğitimi verilmesine katkıda bulunmaktır.

Bir ülkedeki eğitimin gelişmesine katkıda bulunabilecek bir alan da karşılaştırmalı eğitimidir. Karşılaştırmalı eğitim genç bir disiplin olmakla birlikte Eflatun'dan bu yana bir çok kişi bu alanda çalışmıştır. Örneğin Eflatun, Atina'nın Isparta'ya yenilmesinin nedeninin, sahip olduğu insan yetiştirme sistemine dayandırmış ve Isparta'nın eğitim sistemini incelemiştir. Xenophon da, Yunan

gençlerinin daha iyi yetişmelerini sağlamak amacıyla, İran’da aristokrat çocuklarına yönelik uygulanan eğitimi incelemiştir (Erdoğan, 2003:15).

Karşılaştırma eğitimin amaçları şu şekilde sıralanabilir;

- Farklı eğitim sistemleri, problemleri ve uygulamaları hakkında geçerli bilgiler sağlamak,
- Çeşitli ülkelerdeki eğitimi inceleyerek eğitim sisteminin gelişmesine katkıda bulunabilecek bir bakış açısına sahip olmak,
- Eğitim ile ilgili bir sorun karşısında, farklı bakış açısına ve çözüm için farklı görüşlere sahip olmak,
- Uluslararası anlayışa ve iletişime katkıda bulunmak (Erdoğan, 2003:10).

Bu tez çalışmasının sonuçlarından, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Talim Terbiye Kurulu’nun, tarih programına ilişkin çalışmalarında yararlanabileceği değerlendirilmektedir. Bu çalışma tarih eğitimi ile ilgilenen her araştırmacı için bir kaynak oluşturabileceği ve dünyada bu konudaki uygulamalara ilişkin bir boyut kazandırarak, tarih programına ilişkin uygulamalar konusunda bilgilendirilmesi açısından aydınlatıcı olabileceği düşünölmektedir.

İlgili Yayın ve Araştırmalar

Literatör taramasında “Türkiye ve Avusturya’daki ortaöğretim tarih programlarının karşılaştırılması” konulu çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, yabancı ülkeler ile Türkiye’deki eğitim sistemleri ve öğretim programlarının karşılaştırmaları yapılmıştır. Karşılaştırma eğitim üzerine yapılan çalışmalardan bazıları aşağıda verilmiştir.

şahiner (2000), Türk eğitim sisteminde ilköğretimin Avrupa ilköğretim sistemiyle yapı ve işleyiş açısından karşılaştırılması.

Gölcan (2003), Avrupa Birliği’ne adaylık sürecinde Türkiye eğitim sisteminin yapısal sorunları uyum modeli araştırması.

PEKER (1999), Azerbaycan, Kazakistan ve Türk eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi.

Güven (1996), Ortaöğretimde uygulanmakta olan ders geçme ve kredi modelinin öğrenciler ve öğretmenlerce algılanmasına ilişkin karşılaştırmalı bir araştırma.

Duran (1999), Türk ve Alman eğitim sistemlerinde ilköğretim kurumlarının karşılaştırılması.

Ersoy (1998), Türk ve Alman eğitim sistemlerinde ortaöğretimlerin ve müfredatlarının karşılaştırılması.

Kara (2001), Türk ve Fransız eğitim sistemlerinin karşılaştırılması.

Özhamit (2003), Türk ve Hollanda eğitim sistemlerinin ilköğretim yönetimlerinin karşılaştırılması.

Saracaloğlu (1990), Türk ve Japon öğretmen yetiştirme sistemlerinin karşılaştırılması.

Böke (2002), Türkiye ve İngiltere'deki ilköğretim matematik programlarının karşılaştırılması.

Camgöz (2002), Türk ve Alman eğitim sistemlerinde ilk ve ortaöğretimde yabancı dil öğretiminin karşılaştırılması.

Cho (1997), Güney Kore eğitim sistemi ile Türkiye eğitim sisteminin karşılaştırılması.

Aşkın (1991), 1989 yılında Bulgaristan'dan göçe zorlanan ortaöğretim düzeyindeki gençlerimizin eğitim durumlarının tesbiti, Türk eğitim sistemine uyumlarının araştırılması ve teklifler.

Tuncel (2003), Türkiye'de ve Almanya'da sokak çocuklarına uygulanan eğitim programlarının karşılaştırılması ve bir model önerisi.

Kar (2003), Türkiye'de ve A.B.D eğitim fakültelerinde matematik öğretmeni yetiştirme, sistemlerinin karşılaştırılması.

Namsan (2003), Türkiye'deki ve Fransa'daki ilköğretim İngilizce öğretim programlarının karşılaştırılması.

Topsakal (2003), Avrupa Birliği eğitim politikaları ve bu politikalara Türk eğitim sisteminin uyumu.

Pökön (2003), Fransa ve Türkiye okul öncesi eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi.

Taşkın (2002), AB ülkelerindeki ve Türkiye'deki kamu ve özel ilköğretim okullarının genel bir karşılaştırması.

İbrahimova (2002), Azerbaycan ve Türkiye'de uygulanan sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması.

Yıldırım (2005), Türkiye ve İngiltere'deki ilköğretim tarih programlarının karşılaştırılması.

Varsayımlar

Farklı eğitim sistemleri, problemleri ve başarılı uygulamaları hakkında bilgileri belirleyerek geçerli bilgiler sağlanabilir. Çeşitli ülkelerdeki eğitim incelenerek eğitim sisteminin gelişmesine katkıda bulunabilecek bir bakış açısına sahip olunabilir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarında uygulanan (9, 10, 11, 12.sınıf) tarih programları ile Avusturya’da ortaöğretim kurumlarında uygulanan (5, 6, 7, 8.sınıf) tarih programlarını kapsamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Talim ve Terbiye Kurulu’nca hazırlanan (9,10,11,12.sınıf) tarih programları ile Avusturya’daki Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı tarafından hazırlanan (5, 6, 7, 8. sınıf) tarih programı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Eğitim: Kişinin zihni, bedeni, duygusal toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının istenilen doğrultuda geliştirilmesi ya da ona birtakım amaçlara dönük yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırılması yolundaki çalışmaların tümüdür (Akyüz, 1993:12).

Eğitim (educate) terimi Latince’de “büyütmek, yetiştirmek ve geliştirmek” anlamlarına gelmektedir. Bir bilim olan eğitim, 1940’lı yıllardan sonra dilimize yerleşen bir terimdir. Bu tarihlerden önce “eğitim” yerine “terbiye” sözcüğü kullanılmaktaydı (Başaran, 1978:13).

Eğitim Programı: bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler, ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar,

rehberlik,sağlık vb. hizmetler ve fonksiyonlar bu çerçeve içine girer (Varış, 1988:18).

Öğretim programı; eğitim programı içinde ağırlık taşıyan bu kesim genellikle, belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır (Varış, 1988:18).

Öğretim programı: bir derste öğrencilerin ulaşacağı hedefleri, hedeflerin kapsadığı davranışları, davranışları kazandırmak üzere düzenlenecek eğitim durumlarını ve davranışların ne derecede kazandırılacağını ortaya koyabilecek sınama durumlarını kapsayan, gelişmeye açık ve çok yönlü etkileşim içinde olan öğeler bütünüdür (Senemoğlu, 2002:8).

Müfredat programı: maddeler halinde sıralanmış program anlamına gelmektedir. Bugün bunun yerine duruma göre, ya öğretim programı ya da ders programı kavramı kullanılmaktadır (Binbaşoğlu, 1981:56-57).

Okul programı: okul içindeki eğitim ve öğretim programlarını düzenlemektedir. Okul programı kapsamı içine, bütün ders içi ve ders dışı çalışmalar girmektedir. Örneğin, çeşitli kurslar, öğrenci kol çalışmaları ve hatta okul personeli ile sivil halkın da katılacağı toplantılar, okul programı içerisinde yer alır (Binbaşoğlu, 1981:39).

Ders programı: öğretim programlarında yer alan “bilgi kategorilerinin disiplinlerin” ve faaliyet alanlarının, eğitim amaçları ile ilişkili olan özel amaçlarını gerçekleştirmeleri için öğretim ilkelerini, konuların alt kategorilerini, ve değerlendirme esaslarını içeren ve eğitim öğretim programlarındaki esasları öğrenci davranışlarına dönüştüren programdır (Varış, 1988:18).

Öğrenme: Bireyin çevresiyle belli bir düzeydeki etkileşimleri sonucunda meydana gelen nispeten kalıcı izli davranış değişmesidir (Senemoğlu, 2002:13).

Öğretme: Bireyin öğrenmesini sağlama eylemidir. Bireyin öğrenmesi, onun davranışında nispeten kalıcı bir değişme olması anlamına geldiğine göre , öğretme de bireyin davranışında böyle bir değişiklik meydana getirme işidir (Özçelik, 1998:1).

Program: Program ile ilgili bir çok tanım bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir;

- Okulun sorumluluğunda öğrencilerin değerlerini, tutumlarını, tavırlarını, becerilerini geliştiren, bilgi ve anlayış kazanmalarını sağlayan hem süreç hem de içeriktir,
- Öğrencilerin, öğretmenlerin rehberliği altında kazandıkları yaşantıların tümüdür,
- **Okul ya da üniversitelerin sorumluluğu altında sistematik olarak geliştirilen bilgi ve yaşantıların yeniden yapılanmasıdır,**
- İstendik hedef ve davranışların kazanılması için stratejilerin belirlendiği yazılı plan ya da eylem planıdır.
- Okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Yıldırım, 2005:2).

Tarih: Her zaman yaşanan hayatın geçmiş zaman içindeki bir kesitidir. Bir başka ifade ile, geçmiş zamanda yaşanan hayatın bütün yönleri ile tetkik ve tasviridir (Baykara, 1999:4).

Tarih; doğa, insan ya da insanların veya toplumların birbirleriyle ilişkileri ve etkileşimleri ile örülür. Tarihin ikinci bir anlamı vardır. İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar yaşadığı tüm olayları araştırarak elde ettiği bilgidir (Tarih 1, Ders Kitabı, 2003:13).

Bekir Sami Baykal'a göre: "İnsanların üyesi bulundukları toplumu etkileyen eylemlerinden doğan olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki nedensel ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmelerini araştırıp gösteren bilim".

İbrahim Kafesoğlu'na göre: "Tarih, insanların zaman ve mekan içinde geçirdikleri gelişmeleri ve bu insanların psiko-fizik hareketlerin sebep-netice münasebetlerine dayanan ortak değerlerini araştırır ve tasvir eder" (Baykara, 1999:3).

Kavramsal Çerçeve

Eğitim, hayat boyu sürer; planlı ya da tesadüfî olabilir. Okul okuma-yazma ders araç gereçleri ile ve bunların dışında aile veya bir çevre içinde, kişisel yetişme vs. yollarıyla yapılan öğretme, öğrenme, bilgi aktarma, beceri kazandırma çalışmalarının tümünü kapsayan bu çalışmalara yaygın eğitimde denmektedir. Kısacası, eğitim, öğretimi de içine alan çok geniş bir terimdir (Akyüz, 1993:2).

Eğitim bilimciler, programın eğitim hedeflerini gerçekleştirmek için öğrencilerin karşı karşıya geldikleri düzenli öğrenme yaşantılarının tümü olduğunda birleşmektedirler. Genel olarak Eğitim programı; hedef,eğitim durumları ve değerlendirme öğelerinden oluşur (Bilen, 2002:51).

Bütün Okul deneyimlerini kapsayan bir eğitim terimi olan program, ulusal devlet ve toplum içindeki yetişkinlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, yine onlar tarafından hazırlanan ana plandır. Program, öğrencilerde davranış değişikliğine yol açan planlı öğrenme deneyimlerinden oluşmaktadır.

Aynı zamanda program, çocuk eğitim deneyimleri için sosyal bir ortam hazırlar. Eğitim programının itici gücünü, öğretmen oluşturmaktadır. Öğrenci öğretmen ilişkisi sonucunda, eğitim programı sınıflarda her gün yeniden hayat bulmaktadır. Programın test edildiği yer, okullardır (Yıldırım, 2005:2).

İnsanların geçmişine sahip çıkma hakkı kadar geçmişlerine sahip çıkmama gibi hakkı da vardır. Tarih bu geçmişi yeniden kazanmanın ve bir kültürel kimlik yaratmanın çeşitli yollarından biridir. Aynı zamanda geçmişin ve başka kültürlerin deneyimlerine ve zenginliğine açılan bir kapıdır. Bilgiye eleştirel bir yaklaşımı ve denetimli hayal gücünü geliştirme üzerinde duran bir disiplindir (Ferro, 2003 :105).

Barışın her devlet için önceki dönemlerde karşılaşılamayacak kadar yaşamsal bir çıkar haline geldiği çağımızda, tarih öğretimine çok önemli misyonlar yüklenmiştir. Günümüzde bireyleri kendi ulusal değerleri yanında barış, demokrasi, insan haklarına saygı ve hoşgörü gibi evrensel değerlere sahip bir biçimde eğiterek barışın egemen olduğu bir dünya yaratmak, tarih öğretiminden beklenen en önemli amaç olmuştur.

Dünyadaki yeni yaklaşımlar çerçevesinde, hedeflenen bireylerin yetiştirilebilmesi için tarih öğretim amaçlarında yeni düzenlemeler yapılması beklenmektedir. Öğretilen içerik, kullanılan öğretim yöntemleri, başarının değerlendirilmesi, öğretmenlerin yetiştirilmesi, ders kitaplarının hazırlanması ve öğretim materyallerinin sağlanması gibi, öğretimin bütün öğelerinin de hedeflerle tutarlı olması gerekir (Özen, 2000:4-5).

II. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Birinci Alt Problem: Türkiye ve Avusturya'daki Genel Eğitim Sistemlerinin Yapısı Nasıldır?

2.1 Türk Eğitim Sistemi

Türkiye’de eğitim; adalet, güvenlik ve sağlık gibi devletin temel işlevlerinden birisi olup, devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmaktadır. Eğitim hizmetlerinin gelişmesinde Milli Eğitim Bakanlığı, Merkez örgütü, taşra ve yurtdışı örgütleri önemli görevler üstlenmektedir. Eğitim hakkı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile güvence altına alınmış; eğitimin tür ve kademelerini ve işleyişe dönük esaslarını düzenleyen mevzuatlar Türk eğitim sisteminin bugünkü yapısını oluşturur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 10, 24, 42, 62, 130, 131 ve 132 maddeleri devletin eğitim ve öğretimle ilgili görevlerini ana hatları ile belirtmektedir (www.tbmm.gov.tr/develop/owa/anayasa.iki).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda yer alan eğitimle ilgili temel kanunlar şunlardır; Öğretim Birliği kanunu, Milli Eğitim Bakanlığı’nın Görevleri Hakkında Kanun, Ortaöğretim Eğitim Kanunu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 3797 Milli Eğitim Teşkilat Kanunu, Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ve Yüksek Öğretim Kanunu (www.tbmm.gov.tr/devlop/owa/anayasa.iki).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk Milli Eğitiminin amaçlarını genel hatlarıyla şöyle belirtmiştir:

- Atatürk inkılap ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik,

sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.
- İlgili, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak (www.meb.gov.tr/kanunlar).

Planlı ve kontrollü olarak yapılan eğitime formal eğitim; amaçlı, kontrollü ve planlı olmayan, hayat içinde kendiliğinden, gerçekleşen eğitime informal eğitim denilmektedir. Ülkemizde formal eğitim: örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim: Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda okullarda verilen eğitimidir. Örgün öğretim Sistemi içerisinde ya hiç yer almamış yada yarıda bırakmış olan kişilere,kendi istekleri doğrultusunda çeşitli kurslar yolu ile verilen eğitime de yaygın eğitim adı verilmektedir (Fidan, Erden, 1994: 23-24).

Örgün Öğretim; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim, isteğe bağlıdır ve zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş, 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız ana okulları olarak kurulabilirler. Okul öncesi eğitim bağımsız anaokulları olarak kurulabildikleri gibi kız meslek liselerine bağlı uygulama sınıfları ile diğer öğretim kurumlarına bağlı anasınıfları olarak ve değişik bakanlık ve kuruluşlar tarafından eğitim yada bakım amaçlı ana okulu, ana sınıfı, uygulama sınıfı, kreş, yuva, gündüz bakım evi,

çocuk bakım evi ve çocuk bakım yurtları olarak açılabilir (www.tbbm.gen.tr/türkiye./content/turkey380-381.htm).

Türkiye’de zorunlu eğitim 6-14 yaş arasındaki öğrencileri kapsamaktadır. Zorunlu eğitim; örgün eğitimin en fazla önem verilen bölümünü oluşturmakta ve bireyin belli bir çağda belli bir sürede eğitim almasını öngörmektedir (www.iogm.meb.gov.tr).

Türkiye’de ilköğretim zorunlu dersleri; Türkçe, fen bilgisi, matematik, sosyal bilgiler, resim, müzik, beden eğitimi dersleridir. Din dersi ve yabancı dil ise ilköğretim 4. sınıftan, teknoloji tasarım 6. sınıftan, vatandaşlık 7. sınıftan itibaren zorunlu dersler kapsamındadır.

Öğrencilerini seçerek alan orta dereceli okullar için, ilköğretim sonunda yapılan sınavlara (Fen liseleri, Anadolu Liseleri, Özel kolej sınavları...) isteyen öğrenciler katılmaktadır. Bakanlık düzensiz aralıklarla ilk ve orta öğretimde seviye tespit sınavı yapmaktadır. Ortaöğretimden mezun olan öğrenciler, üniversite giriş sınavı olan öğrenci seçimi sınavına girmektedirler.

2.2 Avusturya Eğitim Sistemi

Avusturya’da eğitimden sorumlu kurum Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, üniversitelerin yanı sıra ilk öğretim, orta öğretim ve üniversite dışı üçüncü düzey eğitimden sorumludur. Ekonomik İşler ve Çalışma Bakanlığı şirket içi çıraklık eğitiminden sorumludur. Laender (federal eyalet) ler esas olarak kamu sektörü zorunlu eğitimini tedarik etmekle sorumludurlar. Eyaletler, her bir eyalet tarafından idare edilen okul yapım fonları yoluyla bu okulların yapılması ve korunmasında yerel toplumları destekler. Eyaletler, kreş ve ana okullarının tek sorumlusudur. Okullar, bütçe yönetiminde biraz özerkliğe sahiptir ve bir dereceye kadar öğretim programını yerel ihtiyaçlara göre uyarlamakta özgürdürler.

Avusturya'daki dokuz eyalette bulunan ilköğretim müfettişleri (zorunlu eğitimin verildiği okullar için ilçe okul müfettişleri, orta dereceli ve ortaöğretim ikinci evre için alan müfettişleri tarafından yardım edilmektedir) denetimden sorumludurlar (<http://www.eurydice.org>).

Avusturya'da cinsiyet, din, dil, ırk ve sınıf ayrımı yapılmaksızın, bütün çocuklar devlet okullarına gidebilir. Devlet okullarında eğitim, karma ve parasızdır. Avusturya'da eğitim dokuz eyalette aynı şekilde düzenlenmiştir. Okullar ve okul kitapları, ücretsizdir. Okula devam eden çocukların sigortaları ve okula gidiş-geliş masrafları, hükümet tarafından karşılanmaktadır.

Avusturya'da eğitim sisteminin amaçları;

- İlk öğretimden ortaöğretime geçişte öğrencinin niteliğini yükseltmektir.
- Öğrencilere, akademik çalışmalarında ve uygulamalarda rehberlik yapabilmektir.
- Öğrencileri yeteneklerine, ilgilerine ve zeka düzeylerine göre yönlendirmektir.

Avusturya'da bugünkü eğitim politikası okulların özerkliğini arttırarak bağımsız hareket etmesini sağlamaktır. Bu da her düzeydeki okullarda öğretmenler kurulunun, veli ve öğrencilerinin yetkilerini arttırmaya yardımcı olmaktadır. Avusturya eğitim politikasının bir başka özelliği ise, Avrupa Birliği'ndeki devletlerin gelişmiş standartlarına eşdeğer bir eğitim sistemi oluşturmaktır (Doğan, 2002:48).

Avusturya'da mevzuat sorumlulukları ve mevzuatın uygulanışı, federasyon (Bund) ve Laender (Laender parlamentoları ve Amter der Landesregierungen tarafından yürütülen) arasında bölünmüştür.

Anayasada belirtilen konularda, Laender parlamentoları tarafından detaylı bir mevzuat uygulanırken, federasyon çerçeveyi hazırlamaktadır. Federasyonun

eğitim sistemine yönelik ezici bir sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk, eğitim personelinin yöneten istihkak ve emeklilik yasasının yanı sıra, okul organizasyonunu ve özel okulları içermektedir (<http://www.eurydice.org>).

Öğretim programı, çalışma kolu tarafından tasarlanan teklife dayanarak Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, il ve ilçe eğitim organlarını ve öğretmen temsilcilerinin kuruluşlarını içeren istişare sürecinde, bir öğretim programı çerçevesi hazırlamıştır.

Ayrıca bakanlık ders kitaplarını da onaylamaktadır. Okullar, öğretim programı seçimlerini yapma ve öğretim programını yerel kapsamlara uydurma konusunda belli bir özgürlüğe sahiptirler. İlköğretim zorunlu dersleri din, fen bilimine giriş, Almanca, okuma, yazma, matematik, müzik, tekstil /teknik işler, beden eğitimi, modern yabancı dil ve yol güvenliği (notsuz)'ni içermektedir. 2003/ 2004 ders yılından bu yana bir "Modern Yabancı Dil" in 1. sınıftan başlayarak tüm ilk okullarda zorunlu olarak öğretilmesine başlanmıştır. Ortaöğretim birinci devrede öğrenciler bu derslere devam etmekte ve bunlara ek olarak, fen bilgisi ve teknik dersler de almaktadırlar.

Öğretmen, aile ve ayrıca öğrencilerden oluşan özel bir komite, kanunda belirtilen konularda danışma ve karar verme işlevi yürütmektedir. Özel öğrenim ihtiyaçları olan öğrenciler, fazla iş yüklenmeksizin genel olarak öğrenim hedeflerini elde edebilirlerse ilköğretim ve genel lise ya da akademik lisenin alt seviyesine ait öğretim programına göre öğretim görülür. Diğer tüm durumlarda, özel ihtiyaca cevap veren bir okulun öğretim programını yetersizlik alanına göre yönlendirir. Genel özel okullara (performans yetersizliği olan öğrenciler ve öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler), görme engelli öğrenciler için özel okullara, işitme engelli öğrenciler için özel okullara ve ciddi engelleri olan öğrenciler için özel okullara yönelik özel öğretim programları vardır (<http://www.eurydice.org>).

Avusturya’da eğitim kademeleri; okulöncesi öğretim, ilköğretim volksschule, ortaöğretim 1. kademe düzeyinde hauptschule ve bundan sonra ortaöğretim 2. kademe meslek okulları ya da yüksek okullar takip etmektedir. Özürlüler için sonderschule’ler vardır (Ültanır, 1994:380).

Avusturya’da 7 tür okul vardır. Bunlar; Genel eğitim veren zorunlu okullar, genel eğitim veren lise, öğretmen ve eğitimci eğitimi veren okullar, zorunlu eğitim kapsamında meslek okulları ve mesleki eğitim veren orta dereceli okullar, meslek yüksek okulları, kolejler, akademiler, yüksek okullar, üniversiteler ve çalışanlar için okullardır.

Avusturya’da zorunlu eğitim dokuz yıldır. İlköğretimin 1. kademesi 3 yıldan oluşmaktadır. İlköğretimin 1.kademesinde öğretim hedeflerine ulaşmak için çocuğun yetenek veya gereksinimlerine bağlı olarak 3 yıla gereksinim vardır. Bu üç yılın bir yılı okulöncesi eğitim kurumunda, diğer iki yılı ise ilköğretimin ilk iki yılından oluşmaktadır. İlköğretimin 4. sınıfının birinci yarıyılının sonunda ya da ikinci yarı yılının başında öğrencinin ilgisi, yeteneği ve başarısı göz önünde bulundurularak yönlendirilmesi sağlanır. Ortaöğretime başlamanın koşulu ise ilköğretimin 4.sınıfı başarıyla tamamlamaktır. İlköğretim 3. ve 4.sınıflarında meslek tanıtımı yapılır ve bunlarla ilgili geziler düzenlenir (Doğan, 2002:49).

Aşağıdaki tablo1’de Türk ve Avusturya eğitim sistemleri içinde programlarının karşılaştırılması bulunmaktadır.

Tablo 1: Türk ve Avusturya Eğitim Sistemleri İçinde Programların Karşılaştırılması

Türk Eğitim Sistemi	Avusturya Eğitim Sistemi
1-Programlar, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından oluşturulmaktadır. (Bu programların tüm okullarda uygulanması zorunludur.)	1-Öğretim programı, çalışma kolu tarafından tasarlanan tekliflere dayanarak Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, il ve ilçe eğitim organlarını ve öğretmen temsilcilerinin kuruluşlarını içeren istişare sürecinde bir öğretim programı çerçevesinde hazırlanmaktadır.
2-Milli Eğitim Bakanlığı ders kitaplarını onaylatmaktadır. Talim Terbiye kurulu tarafından	2-Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı ders kitaplarını onaylamaktadır.
3-Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak, gerektiğinde ünitelerin sürelerinde değişiklik yapılabilir ve yeni konular eklenebilir.	3-Okullar, öğretim programı seçimleri yapma ve öğretim programını yerel kapsamlara uydurma konusunda belli bir özgürlüğe sahiptirler.
4-Tarih programları çerçeve programları olarak hazırlanmıştır.	4-Tarih programları çerçeve programları olarak hazırlanmıştır.
5-Orta Öğretim Programında, Okullar tarafından, bir kaç ders (disiplin), bir derste birleştirilmez.	5-Okul düzenleme yasasına göre birkaç ders (disiplin) bir derste toplanabilir. (5. ve 6. sınıf) tarih ve sosyal bilimler, (7. ve 8. sınıf) tarih ve siyasi bilimler olarak birleştirilir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkiye ve Avusturya eğitim sistemleri içinde programlar, eğitim bakanlıkları ve alt birimlerince hazırlanmaktadır. Her iki ülkede de tarih programları çerçeve programları olarak hazırlanmıştır.

Aşağıdaki tablo 2’de Türk ve Avusturya eğitim sistemlerinin genel yapısının karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 2: Türk ve Avusturya Eğitim Sisteminin Genel Yapısının Karşılaştırılması

Türk Eğitim Sistemi	Avusturya Eğitim Sistemi
1-Türkiye devletinin eğitim sisteminin amaçları yasalarla belirlenmiştir.	1-Avusturya devletinin eğitim sisteminin amaçları yasalarla belirlenmiştir.
2-Türkiye’de cinsiyet, dil, din, ırk ve sınıf ayrımı yapılmaksızın bütün çocuklar devlet okullarına gidebilir.	2-Avusturya’da cinsiyet, din, ırk ve sınıf ayrımı yapılmaksızın, bütün çocuklar devlet okullarına gidebilir.
3-Eğitimden, Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.	3-Eğitimden, Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı sorumludur.
4-Her ilde Milli Eğitim Müdürlüğü bulunmaktadır.	4-Her eyalette Eğitim Müdürlüğü bulunmaktadır.
5-Devlet okullarında eğitim karma ve parasızdır. Okullar da ilköğretimde okul kitapları ücretsizdir, orta öğretimde 2006-2007 öğretim yılında bu uygulama başlamıştır.	5-Devlet okullarında eğitim karma ve parasızdır. Okul kitapları ücretsizdir.
6-Kırsal kesimlerde okula geliş-gidiş masrafları devlet tarafından karşılanmakta, büyük şehirlerde böyle bir uygulama bulunmamaktadır.	6-Okula geliş-gidiş masrafları devlet tarafından karşılanmaktadır.
7-Öğretmenler devlet memurudur.	7-Öğretmenler devlet memuru değildir.
8-Eğitim sistemi, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yüksek Öğretim olmak üzere üçe ayrılmaktadır.	8-Eğitim sistemi, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yüksek Öğretim olmak üzere üçe ayrılmaktadır.
9-Zorunlu eğitim 8 yıldır.	9-Zorunlu eğitim 9 yıldır.
10-Zorunlu eğitim 6-14 yaş arasındaki öğrencileri kapsamaktadır.	10-Zorunlu eğitim 6-15 yaş arasındaki öğrencileri kapsamaktadır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi Türkiye ve Avusturya’da eğitim sisteminin amaçları yasalarla belirlenmiştir. Her iki ülkede de eğitimde din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı yapılmamaktadır.

Türkiye ve Avusturya’daki genel eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasına ilişkin olarak, aşağıda belirtilen bulgular elde edilmiştir;

Türkiye’de zorunlu eğitim 6-14; Avusturya’da 6-15 yaşındaki öğrencileri kapsamaktadır. Avusturya’da zorunlu eğitim 9 yıl sürmektedir. Türkiye’de ise zorunlu eğitim 8 yıl sürmektedir.

Türkiye ve Avusturya eğitim sisteminde eğitim yasalarla düzenlenmekte, her iki ülkede de Eğitim Bakanlığı bulunmakta eğitimin yürütülmesi, eğitim programı ve ilgili değişiklikler bakanlık ve alt birimleri tarafından yapılmaktadır.

Her iki ülkede de din, dil, ırk ve sınıf ayrımı yapılmaksızın bütün çocuklar devlet okullarına gidebilmektedir. Devlet okullarında eğitim karma ve parasızdır.

Türkiye ve Avusturya eğitim sistemlerinde okul çeşitleri ve yılları farklılık göstermektedir. Avusturya’da ilköğretim iki kademedен oluşmakta ve 5 yıl sürmektedir. Türkiye’de ise ilköğretim 8 yıl sürmektedir.

İkinci Alt Problem: Türkiye ve Avusturya’daki Ortaöğretim Sistemlerinin Yapısı Nasıldır?

2.3 Türkiye’de Ortaöğretim Sistemi

Ortaöğretim sistemi 1739 sayılı Milli Eğitim temel kanununda “ortaöğretim, ilköğretime dayalı en az 3 yıllık öğretim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümü olarak tanımlanmıştır. Anayasanın 42. maddesinde; özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir, denilmektedir (Anayasa madde 42).

Ortaöğretim 14-19 yaşını geçmemiş gençlerin eğitim öğretimini kapsamaktadır. İlköğretimini tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkanlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir. Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelmektedir. Nüfusu az ve dağınık olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca gerekli görülen yerlerde orta öğretim, genel meslek ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler kurulabilir. Ortaöğretim kurumlarının öğretim süresi uygulanan programın özelliğine göre, Milli Eğitim Bakanlığınca tespit edilir. Ortaöğretime yöneltme ilköğretimden başlar.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda Ortaöğretimi Kurumlarının amaç ve görevleri şu şekilde belirtilmiştir. Ortaöğretim amaç ve görevleri, Milli Eğitim genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ;

- Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
- Öğrencileri, çeşitli program ve okulla ilgili iktisat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime, mesleğe hayata ve iş alanlarına hazırlamak,
- Türkiye Cumhuriyeti'ne, milli ahlakı benimsemiş ve olumlu bilim anlayışı kazanmış, çalışkan, yararlı bir yurttaş yetiştirmek
- Müfredatı programlarla saptanan ve yüksek öğrenimi izlemek için gerekli bulunan bilgi ve kültür düzeyine erişmesini sağlamak
- Bilgilerini uygulama alanında, kullanma yollarını öğrenmesini ve ileride meslek seçimini kolaylaştıracak surette yeteneklerinin geliştirilmesini
- İyi alışkanlıklar, maharetler kazanmasını, ruhça ve bedence sağlam olmasını
- Öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerini geliştirerek hayata ve yüksek öğrenime hazırlamak

- Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm arama alışkanlığı vermek
- Öğrenciye Atatürk ilkelerine ve inkılaplarına, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na, sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma görevlerini yapma ve sorumluluk yüklenebilme bilinci kazandırmak
- Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyan üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunan bireyler olarak yetiştirmek (www.oogm.meb.gov.tr).

Ortaöğretimde ders yılı süresi 180 iş gününden az olmaz. Öğretim yılının başlaması, yarı yıl tatili ve ders kesimi tarihleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Bu tarihler göz önünde bulundurularak hazırlanan çalışma takvimi ile Milli Eğitim Müdürlüklerine ve valinin onayı ile yürürlüğe girmektedir. Bir ders yılı 2 dönemden oluşmaktadır (www.meb.gov.tr/mebdata/mevzuat/html/53.html).

Normal öğretim yapan okullarda sabah ve öğleden sonra olmak üzere tüm gün eğitim yapılmaktadır. Fakat bu öğrenci yoğunluğuna göre yetkili organlarca değiştirilebilir. Ders saatleri 45 dakikadan oluşmaktadır (www.meb.gov.tr/mebdata/mevzuat/html/53.html).

Ortaöğretimin amaç ve görevleri 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün görevleri de 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da yer almıştır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun; 26'ncı maddesinde "Ortaöğretim, temel eğitime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel; mesleki ve teknik öğretim kurumlarını tümünü kapsar."

27. maddesinde, "temel eğitimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkanlarından ilgi istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptir."

28. maddesinde, “ortaöğretimin amaç ve görevlerinin, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
- Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgili istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime, mesleğe, hayata ve iş alanlarına hazırlamak

Bu görev yerine getirilirken, öğrencilerin istekleri ve kabiliyetleri ile toplum ihtiyaçları arasında denge sağlanır.”

29. maddesinde, “Ortaöğretim çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir.

33. maddesinde de “Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri belirlenen çocukları, küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere temel eğitim ve orta öğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir.Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir” şeklinde ifade edilmiştir.

Türkiye’de genel liselerin; sosyal bilimler alanı, fen alanı ve Türkçe matematik alanının haftalık ders çizelgeleri aşağıda yer almaktadır. (Bkz. Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5).

Tablo 3 GENEL LİSE (Sosyal Bilimler Alanı) Haftalık Ders Çizelgesi

Ders Kategorileri	Dersler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
	Dil ve Anlatım	2	-	-	-
	Türk Edebiyatı	3	-	-	-
	Din Kültür ve Ahlak Bil.	1	1	1	-
ORTAK DERSLER	Tarih	2	-	-	-
	T.C.İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2	-
	Coğrafya	2	-	-	-
	Matematik	4	-	-	-
	Fizik	2	-	-	-
	Kimya	2	-	-	-
	Biyoloji	2	-	-	-
	Sağlık Bilgisi	2	-	-	-
	Felsefe	-	-	2	-
	Yabancı Dil	3	3	-	-
	Beden Eğitimi	2	-	-	-
	Milli Güvenlik	-	1	-	-
	Trafik ve İlk Yardım	-	-	1	-
	Tanıtım ve Yönlendirme	2	-	-	-
	Toplam	29	5	6	1
ALAN DERSLERİ	Dil ve Anlatım	-	4	5	5
	Türk Edebiyatı	-	4	4	4
	Tarih	-	4	4	-
	Çağdaş Türk Edebiyatı	-	-	-	4
	Coğrafya	-	4	4	4
	Psikoloji	-	2	-	-
	Sosyoloji	-	-	2	-
	Mantık	-	-	-	2
	Toplam	-	18	19	19
Toplam		29	23	25	20

Tablo 3’de görüldüğü gibi genel lisenin sosyal bilimler alanı olarak tarih dersi 9. sınıfta ortak dersler kapsamında haftada 2 saat görülmektedir. 10. ve 11. sınıflarda alan dersleri olarak haftada 4’er saat görülmektedir (Tebliğler Dergisi, 2005).

Tablo 4 GENEL LİSE (Fen Bilimler Alanı) Haftalık Ders Çizelgesi

Ders Kategorileri	Dersler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
	Dil ve Anlatım	2	2	2	2
	Türk Edebiyatı	3	3	3	3
	Din Kültür ve Ahlak Bil.	1	1	1	1
ORTAK DERSLER	Tarih	2	2	-	-
	T.C.İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2	-
	Coğrafya	2	2	-	-
	Matematik	4	-	-	-
	Fizik	2	-	-	-
	Kimya	2	-	-	-
	Biyoloji	2	-	-	-
	Sağlık Bilgisi	2	-	-	-
	Felsefe	-	-	2	-
	Yabancı Dil	3	3	-	-
	Beden Eğitimi	2	-	-	-
	Milli Güvenlik	-	1	-	-
	Trafik ve İlk Yardım	-	-	1	-
	Tanıtım ve Yönlendirme	2	-	-	-
	Toplam	29	14	11	6
ALAN DERSLERİ	Matematik	-	4	4	4
	Fizik	-	2	3	3
	Kimya	-	2	3	3
	Biyoloji	-	2	3	3
	Geometri	-	2	2	2
	Analitik Geometri	-	-	-	2
	Toplam	-	12	15	17
Toplam		29	26	26	23

Tablo 4’te görüldüğü gibi genel lisenin fen bilimleri alanında tarih dersi ortak dersler arasında bulunmaktadır. 9. ve 10. sınıflar da haftada ikişer saat tarih dersi, 11. sınıfta ise haftada iki saat T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük yer almaktadır (Tebliğler Dergisi, 2005).

Tablo 5 GENEL LİSE (Türkçe-Matematik Alanı) Haftalık Ders Çizelgesi

Ders Kategorileri	Dersler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
	Dil ve Anlatım	2	-	-	-
	Türk Edebiyatı	3	-	-	-
	Din Kültür ve Ahlak Bil.	1	1	1	1
ORTAK DERSLER	Tarih	2	2	-	-
	T.C.İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2	-
	Coğrafya	2	-	-	-
	Matematik	4	-	-	-
	Fizik	2	-	-	-
	Kimya	2	-	-	-
	Biyoloji	2	-	-	-
	Sağlık Bilgisi	2	-	-	-
	Felsefe	-	-	2	-
	Yabancı Dil	3	3	-	-
	Beden Eğitimi	2	-	-	-
	Milli Güvenlik	-	1	-	-
	Trafik ve İlk Yardım	-	-	1	-
	Tanıtım ve Yönlendirme	2	-	-	-
	Toplam	29	7	6	1
ALAN DERSLERİ	Dil ve Anlatım	-	4	5	5
	Türk Edebiyatı	-	4	4	4
	Coğrafya	-	4	2	2
	Matematik	-	4	4	4
	Geometri	-	2	2	2
	Analitik Geometri	-	-	-	2
	Toplam	-	18	17	19
Toplam		29	23	23	20

Tablo 5’de görüldüğü gibi genel lisenin Türkçe-matematik alanında 9. ve 10. sınıflarda ortak dersler kapsamında haftada 2’şer saat tarih dersi görülmektedir. Ayrıca seçmeli dersler arasında tarih dersi yer almaktadır (Tebliğler Dergisi, 2005).

Alan dersleri; öğrenciyi hedeflediği yüksek öğrenim programlarına veya mesleğe, iş alanına yönelten ve ona bu yönde gelişme imkanı sağlayan derslerdir.

Seçmeli dersler ise; öğrencilerin yöneldiği alanda gelişmelerine veya ilgi istekleri doğrultusunda çeşitli programlarda ilerlemesine, kişisel yeteneklerini geliştirmelerine imkan sağlayan derslerdir.

Türkiye’de ortaöğretimde tarih dersi zorunlu dersler kapsamındadır. Genel lisenin sosyal bilimler alanında 9. sınıfta 2 saat, 10. ve 11. sınıflarda haftada 4’er saat tarih dersi görülmektedir. Genel lisenin fen bilimleri alanında ise, 9. ve 10. sınıflarda haftada 2’şer saat tarih dersi görülmektedir. Ayrıca seçmeli dersler arasında tarih dersi bulunmaktadır. Genel lisenin Türkçe- matematik alanında 9. ve 10. sınıflarda haftada 2’şer saat tarih dersi görülmektedir. Seçmeli dersler arasında tarih dersi bulunmaktadır. Genel liseler de 9,10,11,12. sınıflarda haftalık 30 saat ders görülmektedir.

2.4 Avusturya’da Ortaöğretim Sistemi

Avusturya’da genel eğitim veren okullar, dört yıllık ortaokul ve dört yıllık liseden oluşmaktadır. Lise eğitiminin sonunda, lise bitirme sınavı denilen olgunluk sınavına girilmektedir. Bu sınavı geçenlere olgunluk sınav karnesi denilen diploma verilmektedir. Bu diplomayı alanlar, üniversitelere, yüksek okullara ve akademilere devam edebilme hakkına sahip olmaktadır. Bununla birlikte öğrenciler, bir üst eğitim kurumunda seçtikleri branşa göre ek sınava da girebilmektedirler (Doğan, 2002:47-48).

Tablo 6: Avusturya’da İlköğretim ve Ortaöğretim 1. Evrede Sınıflar, Öğrenci Yaşları ve Okul çeşitleri

Okul çeşitleri	Yaş
İlk öğretim okulları (Volksschule veya Grundschule)	İlköğretim (6-10)
Orta öğretim birinci devre Volksschule (İlköğretim ikinci devre düzeyi) Genel Orta okul (Hauptschule) Akademik Ortaokul-alt düzey (Allgemein bildende höhere schule)	Ortaöğretim (10-14)
Ön mesleki eğitim veya herhangi bir orta öğretim ikinci devre okulu (Polytechnische schule)	Ön mesleki eğitim (14 yaşından itibaren)
Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların eğitimine yönelik okul (sonderschule) Öğrenciler tüm zorunlu eğim boyunca özel eğitim veren okullara gidebilirler.	Özel eğitim (6-15)

Tablo 6’da görüldüğü gibi Avusturya’da eğitim 9 yıl süresince zorunludur ve 6 yaşında başlamaktadır (<http://www.eurydice.org>).

Tablo7: Ortaöğretim İkinci Evre Okul Çeşitleri

Orta öğretim ikinci devre	Yaş
• Allgemein bildende höhere schule(orta akademik okul –üst seviye)	14*-18
• Polytechnische schule(ön mesleki öğretim okulu)	14*-15
• Berufsbildende mittlere schule(teknik ve mesleki okul)	14+*
• Berufsbildende höhere schule(teknik ve mesleki kolej)	14*-19
• Bildungsanstalten für(ana okul öğretmenleri ve eğitim dışı personelin eğitimine yönelik okul)	14*-19
• Berufsbildende pflichtschule(yarı zamanlı okul)	19*-ve sonrası

Tablo 7’de görüldüğü gibi Öğrenciler okullardaki eğitime 14 yaşında başlasalar da zorunlu eğitim 15 yaşlarında sona ermektedir (<http://www.Eurydice.org>).

Genel eğitim veren okullar Gymnasium (klasik lise), Wirtschaftskundliches Realgymnasium (iktisat ağırlıklı lise) dir. Bu okulların birinci ve ikinci sınıflarında ders programları aynıdır. Öğrenci sekiz yıl boyunca bir yabancı dil öğrenir. Üçüncü ve dördüncü sınıflarda dersler, okul türüne göre değişir. Gymnasium’un lise kısmında Latince, Yunanca ve yabancı dil eğitimi verilir. Realgymnasium’da matematik dersinin saati diğer okullardan daha fazladır. 5. Sınıftan itibaren Latince, yabancı dil, geometri, biyoloji ve çevre bilgisi, kimya, fizik dersleri verilir. Wirtschaftskundliches Realgymnasium’un ortaokul kısmı yoktur. Bu okullara geçiş ya da hazırlık sınıfları vardır. Wirtschaftskundliches Realgymnasium iktisat ağırlıklı lisedir. 5. Sınıftan itibaren yaşayan ikinci bir yabancı dil ya da latince öğretilir. Bununla birlikte ev ekonomisi, beslenme, coğrafya, iktisat bilgisi, psikoloji ve felsefe dersleri verilmektedir. Oberstufenrealgymnasium, ortaokulu olmayan liselerdir. 8. Sınıfın sonunda bu okullara geçiş yapılabilir. Bu okullarda enstrüman öğretimi, resim, iş bilgisi, fizik, kimya ve matematik dersleri verilmektedir. Gymnasium ve Realgymnasium’un özel türleri de bulunmaktadır. Bunlar; müzik ve spor eğitimi ağırlıklı ortaokul ve liseler, tamamlayıcı öğrenim veren liseler, çalışanlar için eğitim veren liseler, Slovenler için eğitim veren okullar, çift dilli eğitim veren okullar, yabancı dil eğitimi yapan okullardır (Doğan, 2002:32).

Sınıf büyüklüğü, ilkokullar da minimum 10, genel orta okullar da (hauptschule) ve ön mesleki eğitimde 20 kişi iken, maksimum sınıf büyüklüğü 30 kişidir. Öğrenciler yaşlarına göre gruplandırılmaktadır, ancak orta öğretim düzeyinde (genel orta okul ve ön mesleki eğitim) Almanca, matematik ve modern yabancı dillerde ki yetenek seviyesine göre bazı gruplandırmalar da vardır. Ön mesleki eğitim okullarında öğrenciler bu derslerde ilgi alanlarına (veya konu alanlarına) göre de gruplandırılabilir. Bir kural olarak, ilkokul

öğrencilerine din ve el işi dersleri hariç tüm derslerde tek bir öğretmen tarafından ders verilmektedir, orta öğretimde ise eğitim alanında uzman öğretmenler tarafından verilmektedir (<http://www.eurydice.org>).

Avusturya'da ders yılı 180 günden (haftada 5 gün olmak üzere) oluşur ve her bir eyalete bağlı olarak başlatılan takvime göre Eylül ayının birinci yada ikinci Pazartesi gününden 28 Haziran- 4 Temmuz arasındaki Pazar gününe kadar devam eder. Okullar haftada beş ya da altı gün açıktır.

Bir hafta içindeki ders saati 20 (ilkokulda) ile 35 (orta okul, yüksek teknik ve mesleki kolejlerde) arasında değişiklik göstermektedir. Bir ders 50 dakika sürmektedir. 2002 yılında her bir yıl ders verilen minimum saat sayısı 7 yaşındaki çocuklar için 630 saat, 10 yaşındaki çocuklar için 750 saat, orta öğretim birinci devredeki çocuklar için 870 saat ve orta öğretim ikinci devredeki çocuklar için 960 saattir (<http://www.eurydice.org>).

Avusturya'da gymnasium (genel lise), realgymnasium (iktisat ağırlıklı lise) zorunlu dersleri ve haftalık ders çizelgeleri aşağıda yer almaktadır. (Bkz. Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10).

Tablo 8: Avusturya’da Gymnasium’un (Genel Lise) Haftalık Ders Çizelgesi

Zorunlu Dersler	Sınıflar ve Haftalık Ders Saatleri				Toplam ders saatleri
	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf	
Din Derisi	2	2	2	2	8
Almanca	3	3	3	3	12
Yabancı Dil	3	3	3	3	12
Latince	3	3	3	3	12
Yunanca	3	3	3	3	12
Tarih ve Sosyal Bilimler	1	2	2	2	7
Coğrafya ve İktisat	2	1	2	2	7
Matematik	3	3	3	3	12
Biyoloji ve Çevre Bilgisi	2	2	-	2	6
Kimya	-	-	2	2	4
Fizik	-	3	2	2	7
Psikoloji ve Felsefe	-	-	2	2	4
Bilgisayar	2	-	-	-	2
Müzik ve Sanat Eğitimi	2 2	1 1	2n	2n	3 +4 3
Beden Eğitimi	3	2	2	2	9
TOPLAM	31	29	31	33	124

Tablo 8’de görüldüğü gibi Avusturya’da ortaöğretim de tarih ve sosyal bilimler dersi zorunlu dersler kapsamındadır. Ortaöğretim 5. sınıf da haftada toplam 31 saat zorunlu ders işlenmekte fakat haftada 1 saati tarih ve sosyal bilimler dersine ayrılmaktadır. 6. sınıflar ise haftada 29 saat zorunlu ders işlenmekte, haftada 2 saati tarih ve sosyal bilimler dersine ayrılmaktadır. 7. sınıflarda ise haftada 31 saat zorunlu ders işlenmekte, haftada 2 saati tarih ve siyasi bilimler dersine ayrılmaktadır. 8. sınıflarda ise haftada 33 saat zorunlu ders olup, 2 saati tarih ve siyasi bilimler dersine ayrılmaktadır.

([http://www.bwbwk.qu.at/schulen/unterricht /ip/abs /bildung schulen/unterricht and schule/ehrplane](http://www.bwbwk.qu.at/schulen/unterricht/ip/abs/bildung_schulen/unterricht_and_schule/ehrplane)).

Tablo 9: Avusturya’da Realgymnasium’un (İktisat Ağırlıklı Lise) Haftalık Ders Çizelgesi

Zorunlu Dersler	Sınıflar ve Haftalık Ders saatleri				Toplam ders saati
	5.Snf	6.Snf	7.Snf	8.Snf	
Din Dersi	2	2	2	2	8
Almanca	3	3	3	3	12
Birinci Canlı Yabancı Dil	3	3	3	3	12
İkinci Canlı Yabancı Dil	3	3	3	3	12
Tarih ve Sosyal /Siyasi Bilimler	1	2	2	2	7
Coğrafya ve İktisat Bilgisi	2	1	2	2	7
Matematik	4	4	3	3	14
Tasarı Geometri	-	-	21	21	41
Psikoloji ve Felsefe	-	-	2	2	4
Bilgisayar	2	-	-	-	2
Müzik ve Sanat Eğitimi	2	1	2	2	3 14
	2	1	2	2	3
Beden Eğitimi	3	2	2	2	9
Zorunlu Ders Toplamı	31	28	31	32	122
Seçmeli Ders	8		8		

Tablo 9’da görüldüğü gibi realgymnasium (iktisat ağırlıklı lise)’da tarih ve sosyal /siyasi bilimler dersi zorunlu bir ders kapsamındadır. 5. sınıflarda haftada 31 saat zorunlu ders görülmektedir, bunun 1saati tarih ve sosyal bilimler dersi verilmektedir. 6.sınıflarda haftada 28 saat zorunlu ders görülmekte bunun 2 saati tarih ve sosyal bilimler dersi verilmektedir. 7.sınıflarda haftada 31 saat zorunlu ders bulunmakta bunun 2 saati tarih ve siyasi bilimler verilmektedir. 8.sınıflarda haftada 32 saat zorunlu ders bulunmakta bunun 2 saati tarih ve siyasi bilimler dersi verilmektedir. Realgymnasium (iktisat ağırlıklı lise)’da haftada toplam 122 saat zorunlu ders verilmekte bunun 7 saati tarih ve sosyal /siyasi bilimler dersi

verilmektedir (http://www.bmbwk.qu.at/schulen/unterricht/ip/abs/bildung_schulen/unterricht_and_schulen//ehrplane).

Tablo 10: Avusturya’da Realgymnasium’un (İktisat ağırlıklı lise) 5,6,7 ve 8. sınıf toplam haftalık ders saatleri

Zorunlu Dersler	Lise (5,6,7,8)Toplam ders saatleri
Din dersi	en az 8
Almanca	en az 11
Yabancı dil	en az 11
Yabancı dil	en az 10
Tarih ve Sosyal /Siyasi Bilimler	en az 6
Coğrafya ve İktisat	en az 8
Matematik	en az 11
Biyoloji ve çevre bilgisi	en az 7
Kimya	en az 4
Fizik	en az 5
Ev ekonomisi (teori)	en az 4

Tablo 10’da görüldüğü gibi zorunlu derslerin haftada en az kaç saat verileceği ile ilgilidir.Bu kapsamda tarih ve sosyal /siyasi bilimler dersi haftada en az 6 saat verilmesi zorunludur (http://www.bmbwkqu.at/schulen/unterricht/ip/abs/bildung_schulen/unterricht_and_schule//ehrplane).

Tablo 11’de Türk ve Avusturya eğitim sistemleri içinde sürelerin (bir ders yılı, bir ders yılındaki dönemler, derslere ayrılan süreler, bir ders saatinin süresi) karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo 11:Türk ve Avusturya Eğitim Sistemleri İçinde Sürelerin (bir ders yılı, bir ders yılındaki dönemler, derslere ayrılan süreler, bir ders saatinin süresi) Karşılaştırılması

Türk Eğitim Sistemi	Avusturya Eğitim Sistemi
1-Okullarda bir ders yılı süresi 180 iş gününden az olamaz (Dini ve resmi bayramlar, okul gezileri, spor yarışmaları bu süre içinde yer almaktadır.)	1-Okullarda bir ders yılı 180 günden oluşmaktadır.
2-Bir ders yılı iki yarı dönemden oluşur.	2-Bir ders yılı üç dönemden oluşur (Noel tatili 2 hafta, Şubat tatili 1 hafta, Paskalya tatili 10 gündür.)
3-Orta Öğretimde bir ders saati 45 dakikadır.	3-Bir ders saati 50 dakikadır.
4-Bir hafta içindeki toplam ders saati 30-37saat arası değişmektedir (Okul türüne göre haftalık ders saati değişmektedir).	4-Bir hafta içindeki toplam ders saati 35 saattir (okul türüne göre değişmektedir.)
5- 2006 yılında orta öğretimde her bir yıl ders saati 960-1284 saat arası okul türüne göre değişmektedir.	5-2002 yılında her bir yıl ders saati minimum orta öğretim birinci evrede 850 saat, orta öğretim ikinci evrede 960 saattir.

Tablo 11’de görüldüğü gibi her iki ülkede de haftalık toplam ders saati okul türüne göre değişmektedir. Bir ders yılı Avusturya’da üç dönemden oluşurken, Türkiye’de bir ders yılı iki yarı dönemden oluşmaktadır.

Aşağıdaki tablo 12’de Türkiye ve Avusturya’da ortaöğretim sistemlerinin yapısı karşılaştırılmıştır.

Tablo 12: Türk ve Avusturya Eğitim Sistemi İçinde Ortaöğretimin Karşılaştırılması

Türk Eğitim Sistemi	Avusturya Eğitim Sistemi
1-Türkiye’de ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamında yer almamaktadır.	1-Avusturya’da ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamında yer almaktadır.
2-Türkiye’de lise veya dengi okulu bitirenlere bitirme sınavı veya olgunluk sınavı yapılmamaktadır.	2-Avusturya’da lise veya dengi okulu bitirenlere olgunluk sınavı yapılmaktadır.
3-Lise eğitimi 4 yıl sürmektedir.	3-Lise eğitimi 4 yıl sürmektedir. (Mesleki ağırlıklı liseler 5 yıl sürmektedir.)
4-Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçları ve temel ilkelere uygun olarak gerektiğinde ünitelerin sürelerinde değişiklik yapılabilmekte ve yeni konular ekleyebilmektedir.	4- Okullar, öğretim programları yerel kapsama uydurma ve yeni konular ekleyebilme konusunda belli bir özgürlüğe sahiptirler.

Tablo 12’de görüldüğü gibi Türkiye’de ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamında yer almamaktadır. Avusturya’da ortaöğretim zorunlu dersler kapsamında yer almaktadır.

Tablo 13: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih Programında Yer Alan Tarih Dersleri ile Avusturya’da Ortaöğretim Tarih Programında Yer Alan Tarih Derslerine Ayrılan Yıllık Sürelerin Karşılaştırılması

Bir Eğitim-Öğretim Yılında Türkiye’deki (9,10,11,12.Sınıf) Ortaöğretim Tarih Programında Yer Alan Tarih Konuları İçin Ayrılan Toplam Saat	Bir Eğitim-Öğretim Yılında Avusturya’daki (5,6,7,8.Sınıf) Ortaöğretim Tarih Programında Yer Alan Tarih Konuları İçin Ayrılan Toplam Saat
9. Sınıf : 72 Saat	5. Sınıf: 36 Saat
10. Sınıf: 72 Saat	6. Sınıf: 72 Saat
11. Sınıf: 72 Saat	7. Sınıf: 72 Saat
12. Sınıf:	8. Sınıf: 72 Saat

Tablo 13’de görüldüğü gibi Türkiye’de ortaöğretim de yıllık 36 hafta (180 gün) ders yapılmaktadır. Tarih programı ise 9.-10.-11. sınıflarda 2’ şer saat olmak üzere yıllık toplam 72 saat tarih dersi yapılmaktadır. 12. sınıflar ise tarih programı henüz hazırlanmamıştır.

Avusturya’da ortaöğretim de yıllık 36 hafta (180 gün) ders yapılmaktadır. Tarih programı 5. sınıflarda haftada 1 saat ile yıllık 36 saat tarih dersi yapılmaktadır. 6.- 7.- 8. sınıflarda ise haftada 2’şer saatten yıllık 72 saat tarih dersi yapılmaktadır.

Türkiye ve Avusturya’daki ortaöğretimin yapısı ve karşılaştırmasına ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır;

Avusturya’da ortaöğretime geçmenin şartı ilköğretimi başarı ile bitirmektir. Türkiye’de ortaöğretime geçmenin şartı ilköğretimi bitirmektir. Türkiye’de ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamında değildir, Avusturya’da ise ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamındadır.

Avusturya’da ortaöğretim sonunda öğrenciler olgunluk (bitirme) sınavına girmektedirler. Türkiye’de ise ortaöğretim sonunda bitirme sınavı yapılmamaktadır.

Türkiye’de ortaöğretim 4 yıllık klasik lise ve meslek liselerinden oluşmaktadır. Avusturya’da ise, ortaöğretim iki evre halinde düzenlenmiştir. 1. evre klasik lise ve iktisat ağırlıklı liselerden oluşmakta, 2. evre ortaöğretim ise meslek okullarından oluşmaktadır.

Her iki ülkede de gerektiğinde eğitim sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, öğretim programlarını yerel kapsama uydurma, yeni konular ekleyebilme ve sürelerde değişiklik yapabilme konusunda belli bir özgürlüğe sahiptirler.

Üçüncü Alt Problem: Türkiye ve Avusturya’da Ortaöğretim Tarih Programları ve Genel Amaçları

2.5 Türkiye Ortaöğretim Tarih Programı ve Genel Amaçları

Tabii bilimlerin konusu nasıl ki tabiatı ve tabi olguları tahlil ederek açıklamak ve kanunlar çıkarmaksa, beşeri bilimlerin konusu da tarihi ve tarihi olguları tahlil ederek insanlığın zaman içinde geçirdiği maceranın özünü ve aslını anlamak ve bu tecrübeyi yorumlayarak geleceğin insanı için yeni fikirler üretmektir. Bu bağlamda tarih kavramı, insan faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin sonuçlarını, tabii olanın dışında insan tarafından gerçekleştirilmiş ve yaratılmış bulunan kültürleri ifade eder.

Tarihin diğer bir anlamı ise; insanlığın zaman süreci içinde geçirmiş olduğu maceradan ibaret olan ve yukarıda açıkladığımız gerçek tarih hakkında tarihçilerin yaptıkları araştırmalar sonucunda elde edilen bilgilerdir. Gerçekte tarih öznesi insanın kendisidir. Ne var ki sadece kendi şahsına, çevresine, mensup olduğu topluma ve dünyaya karşı sorumluluk hissedebilen insanlar tarihin öznesi

olabilirler. Bu kavrayış ve şuurdan yoksun olanlar ise, tarihin öznesi değil nesnesi, diğer bir ifade ile malzemeleri haline gelirler, çünkü bunlar insiyatif sahibi olan diğer insanlar veya toplumlar tarafından kullanılırlar.

Bir millet, insanlığın tarihi tecrübesini günümüz meselelerinin çözümü için yeniden yorumlamak ve kendi kazanacağı tarih şuru sayesinde ki gideceği yönü ve kısa veya uzun vadeli hedeflerini belirleyebilir. Milletin bütün hedeflerin benimsetilmesi gerekir. Bu da ancak eğitim ve öğretim yoluyla gerçekleştirilebilir.

Her ülkede, tarih öğretiminin kapsam ve hedefi tarih öğretim programlarıyla belirlenir. Tarih yaratıcısı olarak insanların yetiştirilmesinde en önemli vasıtalardan birisi olan program yapma son derece ciddi bir iştir. Dünyadaki gelişmeler ve yeni araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler göz önünde bulundurularak daima canlı tutulması ve geliştirilmesi gerekir.

Ülkemizde Cumhuriyetin ilk dönemlerinde tarih dersinin önemine uygun olarak büyük bir sorumluluk içinde ele alınan ve gerçekleştirilen Tarih programları zaman zaman yenilenmek istemişse de bazı ekleme ve çıkarmalar dışında ciddi bir geliştirmeye tabi tutulmamıştır. İşte bu çerçevede tarih programı üzerinde yeniden ciddi bir çalışma yapılması ihtiyacı hissedilmiş ve bu iş için üniversitelerde sahasının uzmanı olan öğretim üyelerinden ve bu derslerin uygulayıcısı olan lise tarih öğretmenlerinden oluşan bir lise tarih programı geliştirme komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon, tarih öğretim programlarını haftada bir defa toplanmak sureti ile, üç yıllık çalışma sonucunda hazırlanmıştır.

Bugün içinde yaşanan siyaset, iktisat ve kültür ortamlarının temellerinin önceki nesiller tarafından atılmış olduğu, günümüz insanların da geleceğin dünyasının temellerini attığı anlayış ve şuru içinde çalışan komisyonun hazırlamış olduğu bu tarih programının genel amaçları;

Ortaöğretim kurumlarında tarih programları haftada 2'şer saat olmak üzere, her sınıf toplam ortalama 36 haftada 72 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır (ttkb.meb.gov.tr/ogretmen). Bu dersin eğitim ve öğretiminde etkili sorumlu geçmişini bilen Türk Vatandaşı yetiştirmek amacıyla oluşturulmuş Tarih programlarına yardımcı bilimler; Coğrafya, Arkeoloji, Kronoloji, Etnoğrafya, Paleografya, Epigrafya, Nümizmatik, Filoloji, Antropoloji, Sosyoloji, Kimya, Diplomatik ve hukuk yer almaktadır.

Tablo 14:Türkiye’deki Ortaöğretim Tarih Programının Genel Amaçları

Öğrencilerin kendilerini kuşatan kültür dünyaları hakkında meraklarını gidermek
Öğrencilere, yukarıda belirtildiği anlamları içinde tabiatın ve tarihin meydan okuyuşlarına insan tarafından verilmiş cevapların çok çeşitli olduğunu böylece kültür farklılıklarını oluştuğunu kavratmak, bu sayede milletlerarasında sağlıklı ve verimli bir anlaşma ortamının şartlarını hazırlamak
Öğrencilere kültür ortamının ve medeniyetlerin farklılığı şuurunu kazandırmak suretiyle onların öğrenilen fikirleri sorgulama görelilik, mefhumunu kavrama tenkit zihniyetini kazanma ve farklı kültürler bünyesinde evrenseli yakalama melekelerini geliştirmek
Belli bir bilgi birikimi ve yeni araştırma metotları kazandırma suretiyle öğrencilere dünyayı daha iyi tanıma ve toplum da sorumlu bir rol oynama imkanı sağlamak,
İçinde yaşadığı zamanın arka planını açıklığa kavuşturmak suretiyle öğrencilerin onu daha iyi anlamasına yardımcı olmak ve böylece onun asliye arzından, sürekliliği geçiciden arayabilme yeteneklerini geliştirmek
Üzerinde dikkat çekici hadiselerin ve medeniyet vukularının gösterildiği kronoloji cetvelleri yardımıyla öğrencilere zaman şuru kazandırmak; hadiselerin ve nesillerin damgasını taşıyan kısa süreli, iktisadi ve sosyal değişmelerin vuku bulduğu orta süreli ve medeniyetlerin oluştuğu uzun süreli zaman anlayışlarını kavratmak
Büyük medeniyetler arasındaki münasebetler ağı içerisinde milli tarihin yerini belirlemek suretiyle milli kimliğin nasıl oluştuğunu kavratmak onlara millet varlığının ancak bu kimliğin korunarak sürdürülebileceği değişme veya çağdaşlaşmanın mahiyet değiştirme değil, almaya devam etme, oluşumunun sürekliliğini devam ettirme anlamına geldiği, Atatürk’ün belirlediği “muasır medeniyet seviyesine ulaşma ve onu geçme” idealinin ancak bu anlayış içinde gerçekleştirilebileceği şuurunu kazandırmak

2.6 Avusturya Ortaöğretim Tarih Programı ve Genel Amaçları

Tarih dersinde, Dünya ve Avrupa tarihinin genel yapısı ve yapı değişimi, Avusturya'nın siyasi yapısı ile yeterli derecede ilişkilendirilmektedir. Öğrencilerin, siyasal gelişmenin tarihi sürecini, din ve ideolojilerin sebep ve farklılıklarını ve günümüz demokrasilerinin daha iyi tanımaları sağlanır. Öğrencilerin yerel bağlantılardan dünya çapında bir bakış açısına ulaşan global tarih anlayışı geliştirmesi sağlanır.

Tarih dersinde, öğrencilerin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yapı hareketleri eleştirel olarak analiz etmeyi ve siyaset ile ilgili bağlantıları anlamaları sağlanmaktadır. Öğrenciler toplumsal pozisyonlarını, ilgilerini tanımalı ve siyasi meseleler hakkında hüküm vererek ona göre hareket kabiliyeti kazanmaktadırlar.

Öğrencilerin, siyaset ve siyasi görüşe ilgi sağlayabilmesi, demokrasi ve insan hakları, ülkenin yasal temel değerleriyle özdeşleştirilmesi çalışılmıştır. Güncel ve siyasi sorunlarla ilgilenip günümüzü anlamayı sağlamaktadır. Siyasi tartışma ve düşünce oluşturma kişisel davranış biçimi haline gelmesi sağlanmaktadır. Önyargıcılığın, ırkçılığın ve basma kalıp anlayışların kırılmasına özellikle dikkat edilmiş Avrupalı bir anlayış oluşturulmaya çalışılmıştır.

Öğrencilere, basmakalıp fikirlerden çok yerel bağlantılardan dünya çapında bir bakış açısına ulaşan global tarih anlayışı geliştirmeleri sağlanmaktadır. Öğrenci, geçmişi ve günümüzü zamanın şartları altında değerlendirme ve mukayese edebilme yetisi kazanmaktadır. İnsanların yalnız kendi kültürlerine saygı duyması değil bütün kültürlerle saygı duyması sağlanmaktadır. Günümüzde Dünya ve Avrupa siyasetinde medyanın rolü ve önemi öğrencilere kavratılmaktadır.

Tarih ve Siyasi Bilimler güncel siyasi sorunlarla ilgilenmektedir, hakkında karar verilmesi gereken, üzerinde etki sağlayabilecek ve geleceğe etki edebilecek

bir bakış açısı bulunmaktadır. Tarih dersi geçmiş zamanı olduğu gibi günümüzü de anlamamıza yardımcı olmalıdır. Tarih dersinde ; kurumsal kurallar, karar aşamaları, uluslar arası bağımlılık ve bağlılık hakkında anlayış oluşturmaktadır. Tarih dersi, analiz araçlarını ve yöntemlerini kullanabilme yetisi, farklı kaynakları araştırma gibi yetileri öğrenciye kazandırmalıdır. Sosyal bilimler, kendi yorumlarını tartışabilme ve sorumluluk duygusu kabiliyetini geliştirmelidir.

Tarih öğretiminde; örnek araştırmalar, yatay ya da dikey kesitler, güncelleştirme kronolojik temsillerle işlenmektedir. Diyaloga geniş yer verilmekte, bilim ve siyasetle tartışmalı olan bir konu derste de tartışmalı olarak verilmektedir. Öğretmenler, öğrencilere karşıt fikirler için dokümanlar, materyaller sunmaktadır. Böylece öğrencilerin bağımsız karar verebilme ve eleştirel yetisi ile siyasi olgunluğa ulaşabilmektedir.

Ortaöğretim okullarında tarih dersleri haftalık ders programları sınıflara göre farklılık göstermektedir. 5. sınıflarda haftada 1 saat, 6. sınıflarda haftada 2 saat, 7. sınıflarda haftada 2 saat, 8. sınıflarda haftada 2 saat olarak düzenlenmiştir. Avusturya’da orta öğretimde tarih dersi zorunlu ders kapsamında olup 5. sınıflar haftada 1 saat yılda 36 saat, 6, 7, 8. sınıflar haftada 2’şer saatten yılda toplam 72’şer saat tarih dersi görmektedir.

Avusturya’da ortaöğretimde tarih dersleri öğrenci merkezli işlenmektedir. Öğretmenler öğrencilere tarih kitabını doğrudan ezberletmek yerine aktif öğretme etkinlikleri uygulamayı daha başarılı bulmaktadır.

Avusturya’daki ortaöğretim tarih programının genel amaçları aşağıda tablo şeklinde verilmiştir. (Bkz.Tablo15)

Tablo 15: Avusturya'daki Ortaöğretim Tarih Programının Genel Amaçları

Avusturya'daki tarih programında Dünya ve Avrupa tarihinin temel yapısı ve yapı değişimi, Avusturya'nın siyasi yapısı ile yeterli derecede ilişkilendirilir
Öğrenciler yerel bağlantılardan dünya çapında bir bakış açısına ulaşan global tarih anlayışı geliştirmelidir. Böyle bir tarih anlayışı farklı kültür yapılarına karşı anlayışın temelini ve diğer kültürlerle olan değer yargılarını oluşturur. Burada önyargıların, ırkçılığın ve basmakalıp anlayışların kırılmasına özellikle dikkat edilmesi gerekir. Kabul edilebilirlik ve karşılıklı saygı kişilik gelişimini olumlu yönde etkiler ve öğrencilerin global bir anlayış geliştirmelerinde önemlidir.
Tarih dersi öğrencilere sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yapı hareketleri eleştirel olarak analiz etmeyi ve siyaset ile ilgili bağlantılarını ve aynı zamanda din ve ideolojilerin sebeplerini farklılıklarını, fonksiyonlarını tanımayı sağlamalıdır. Öğrenciler toplumsal pozisyonlarını, ilgilerini tanımalı ve siyasi meseleler hakkında hüküm vererek ona göre hareket etmelidir
Demokratik davranış yetisi kazandırmak
Devletin kurumları, bunların kuralları ve uluslar arası bağımlılık ve bağlılık hakkında anlayış ve siyasi bilgileri kavramak: (kurumsal kurallar, karar aşamaları, uluslararası bağımlılık ve bağlılık hakkında anlayış ve siyasi bilgiler vs.)
Yöntem bilgisi becerisi kazandırmak (analiz araçlarını ve yöntemlerini kullanabilme yetisi, farklı kaynakları araştırma vs.)
Saygılı davranış yetisi kazandırmak bilgiler (duyarlı grup davranışı, kendi konumlarını tartışabilme, sorumluluk duygusu, tepki kabiliyeti vs.)
Evrensel değerleri kavrama ve ülkenin değerleriyle yorumlama yeteneği kazandırmak (demokrasi ve insan hakları, ülkenin yasal temel değerleriyle özdeşleştirilmelidir)
Geçmiş - günümüz - gelecek üçgeninde yorumlayıcı muhakeme edici bir bakış açısı kazandırmak (Tarih ve Siyasi Bilimler güncel siyasi sorunlarla uğraşır, hakkında karar verilmesi gereken, üzerinde etki sağlanabilecek ve geleceğe etki edebilecek Siyasi Bilimlerin çoğu kez bir tarihi bakış açısı vardır. Bundan dolayı 7. ve 8. sınıfın tarih dersi günümüzü anlamaya katkı sağlamalıdır)

Okul düzenleme yasasının 6. paragrafının 4. bendine göre bir kaç ders (disiplin) bir derste toplanabilir. Tarih ve Sosyal/Siyasi Bilimlerin zorunlu konuları (5. ve 6. sınıf) Tarih ve Sosyal Bilimler, (7. ve 8. sınıf) Tarih ve Siyasi Bilimler olarak birleştirilir.

Avusturya ortaöğretim tarih dersinde siyasi bilimlerin Formal boyut, İçeriksel boyut, İşlevsel boyut olarak aşağıda tablo şeklinde verilmiştir. (Bkz.Tablo 16)

Tablo 16: Avusturya Ortaöğretim Tarih Dersinde Siyasi Bilimlerin Amaç Boyutları

Formal Boyut	İçeriksel Boyut	İşlevsel Boyut
Düzenleme mekanizmaları anlamında yasal kurallar, anayasalar, hukuk ve siyasi kurumlar hakkındadır.	Siyasi sorunlar, programlar, amaçlar, çözümler ve sonuçların oluşturulmasını kapsar.	Siyasi faktörler, siyasi katılım, ilgililer, itilaf ve muvafakat, savaş, iktidar, yasallığı tedarik etme karar davaları vs.

Tablo 16’da görüldüğü gibi siyasi bilimlerin boyutları; formal, içeriksel ve işlevsel olarak üç boyutta ele alınmıştır (<http://www.bmbwk.qv.at/schulen>).

Türkiye ve Avusturya’da ortaöğretiminde yer alan tarih programlarının genel amaçları açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıda belirtilmiştir;

Türkiye ve Avusturya’da uygulanan tarih programının genel amaçlarında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Her iki ülkede de kronolojik cetvellerin yardımıyla öğrencilere zaman şuuru kazandırılmakta, büyük medeniyetler ve medeniyetler arasındaki münasebetlerin incelenmesi amaç edinilmiştir.

Her iki ülkenin tarih programının genel amacında, var olan bilgi birikimini aktarma, farklı kaynakları araştırma, araştırma metotları kazandırma, yöntem bilgisi ve becerisini kazandırma amaçları bulunmaktadır.

Her iki ülkede de farklı kültür ortamlarını ve medeniyetlerin kültür farklılıklarının oluştuğunu kavratmak, öğrencilere kültür ortamının, medeniyetlerin farklılığı şuurunu kazandırmak ve öğrenilenlerin fikirleri sorgulama, tenkit zihniyetini kazanma farklı kültürler bünyesinde evrenseli yakalama imkanı sağlanmak amaç edinilmiştir.

Avusturya’da ortaöğretim tarih dersi 7. ve 8. sınıflar da tarih ve siyasi bilimler olarak görülmektedir. Bundan dolayı, tarih ve siyasi bilimler programının genel amaçlarında, öğrencilere demokratik davranış yetisi kazandırmak amaç edinilmiştir. Evrensel değerleri kavrama ve ülkenin değerleriyle yorumlama yeteneği kazandırma amaçları bulunmaktadır.

Türkiye ortaöğretim programında Tarih dersi siyasi bilimler ile birleşmemektedir. Bundan dolayı, demokratik davranış yetisi kazanma amaçlar arasında bulunmamaktadır.

Avusturya’da geçmiş- günümüz- gelecek üçgeni yorumlanarak tarih ve siyasi bilimler, güncel siyasi sorunlarla uğraşmakta geleceğe etki edebilecek siyasi bilimlerin tarihi bakış açısı yönünden muhakeme edilmektedir.

Avusturya’daki tarih programında Dünya ve Avrupa tarihinin temel yapısı ve yapı değişimi, Avusturya’nın siyasi yapısı ile yeterli derecede ilişkilendirilmesi amaç edilmektedir.

Dördüncü Alt Problem: Türkiye ve Avusturya’da Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programlarının İçeriklerinin Yapısı Nasıldır?

2.7 Türkiye’de Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programlarının İçerikleri

Her ülkede, tarih öğretiminin kapsam ve hedefi, tarih öğretim programlarıyla öğretilir. Tarihin yaratıcısı olarak insanların yetiştirilmesinde en önemli vasıtalarından birisi olan program yapma son derece ciddi bir iştir. Dünya’daki gelişmeler ve yeni araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler göz önünde bulundurularak daima canlı tutulması ve geliştirilmesi gerekmektedir (meb.gov.tr/ttkb).

Türkiye’deki ortaöğretim tarih ders programlarının 9. ve 10. sınıf üniteleri ile 11. sınıf ders programının bölümleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır. (Bkz. Tablo 17, Tablo 18, Tablo 19)

Tablo 17: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih 1 Ders Programının Üniteleri (MÖ.II. Binde sonra XIV.yy. Kadar Olan Dönem)

Mevcut Tarih 1 Ders Programının Üniteleri		
Üniteler	Ünitenin Adı ve Kapsadığı Dönemler	
1. Ünite	Tarih Bilimine Giriş	
2. Ünite	Eskiçağlarda Türkiye ve Çevresi	MÖ. II.Binden, MS. XI yy. kadar
3. Ünite	Türklerin Tarih Sahnesine Çıkışı	Başlangıçtan X. yy. kadar
4. Ünite	İslam Tarihi ve Medeniyeti	Doğuşundan XIII.yy. kadar
5. Ünite	Türk Dünyası-I	X-XIII. yy. arası
6. Ünite	Türk Dünyası-II	XIII. yy. XIX. yy arası
7. Ünite	Türkiye Tarihi	XI-XIV yy. arası

Tablo 17’de görüldüğü gibi ortaöğretim 9. sınıf tarih dersleri ünite şeklinde olup 7 üniteden oluşmaktadır (meb.gov.tr/ttkb).

Tablo 18: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih 2 Ders Programının Üniteleri (14.yy ile 19.yy Dönemlerini Kapsamaktadır)

Mevcut Tarih 2 Ders Programının Üniteleri		
Üniteler	Ünitenin Adı ve Kapsadığı Dönemler	
1. Ünite	Osmanlı Tarihi -I	(1300 -1600)
2. Ünite	Avrupa Tarihi –I	(1300 – 1600)
3. Ünite	Osmanlı Tarihi -II	(1600 -1922)
4. Ünite	Avrupa Tarihi - II	(1600 -1918)
5. Ünite	Osmanlı Devleti Yönetimi	(1300 -1912)
6. Ünite	Osmanlı Toplumu	(1300 – 1912)
7. Ünite	Osmanlı Ekonomisi	(1300 -1912)
8. Ünite	Osmanlılarda Eğitim ve Sanat	(1300 -1912)
9. Ünite	Osmanlılarda Eğitim ve Öğretim	(1300 – 1912)

Tablo 18’de görüldüğü gibi ortaöğretim 10. sınıf tarih dersleri 9 üniteden oluşmaktadır. 10. sınıf tarih dersleri içerisinde Osmanlı tarihi (1300-1912) ve Avrupa tarihi (1300-1918) yıllarını kapsamaktadır. Osmanlı devlet yönetimi, toplumu, ekonomisi, eğitimi ve sanatı üniteler halinde yer almaktadır (meb.gov.tr/ttkb).

Tablo 19: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih 3 Ders Programının Üniteleri (20.yy İle 1938 Dönemlerini Kapsamaktadır)

Mevcut Tarih 3 Ders Programının Üniteleri		
Üniteler	Ünitenin Adı ve Kapsadığı Dönemler	
Giriş	20.yy. Başlarında Osmanlı İmparatorluğu	20.yy
1. Bölüm	I. Dünya savaşı Sonunda Osmanlı İmparatorluğu’nun Durumu	1914 -1918
2. Bölüm	Mustafa Kemal Atatürk’ün Hayatı	1881 -1938
3. Bölüm	Kurtuluş Savaşı	1919 -1922
4. Bölüm	Cumhuriyet Dönemi	
5. Bölüm	Türk Ordusu ve Milli Savunma	
6. Bölüm	Atatürk Döneminde Türkiye Cumhuriyeti’nin Dış Siyaseti	
7. Bölüm	Atatürkçü Düşünce Sistemi ve Atatürk İlkeleri	
8. Bölüm	Atatürk’ün Ölümü ve İsmet İnönü’nün Cumhurbaşkanı Seçilmesi	

Tablo 19’da görüldüğü gibi ortaöğretim 9.ve 10. sınıf tarih dersleri ünite halinde olup 11. sınıf inkılap tarihi ve Atatürkçülük ders programı bölümler halinde düzenlenmiştir (meb.gov.tr/ttkb).

2.8 Avusturya’da Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programlarının İçerikleri

Avusturya ortaöğretim tarih programında (5. ve 6. sınıf) tarih ve sosyal bilimler, (7. ve 8. sınıf) tarih ve siyasi bilimler olarak birleştirilmektedir.

Avusturya’daki ortaöğretim tarih programında yer alan üniteler tablolar halinde verilmiştir (Bkz.Tablo 20, Tablo 21, Tablo 22, Tablo 23).

Tablo 20: Avusturya Ortaöğretim 5. Sınıf Tarih üniteleri (Tarihin başlangıcından Ortaçağ sonuna kadar)

Geçmişteki yüksek kültürlerin tipik özellikleri
Siyasi organizasyon , toplumsal gelişim Orta Akdeniz bölgesinin ekonomi ve kültürü (şehir devletleri; toplumsal yapılar, antik şehirlerin işlevlerinin karşılaştırılması, Roma Emperyalizmi; vs.)
Siyasi katılımın biçim ve modelleri, günümüz demokrasileri ile karşılaştırma
Din, kültür, devlet siyasetinin Avrupa ve Avrupa dışındaki güç merkezinin birbirine etkisi (Helenizim, Romanisierung: Antik kültürlerinin yaşama devamı, kainat güçleri, ruh yaşantısı, dünya dillerinin tarihi vs.)
Genişleme ve sosyokültürel etkileri (Yunan ve Roma genişlemesi, kavimler göçü, Roma İmparatorluğu’nun parçalanması vs.)
İktidar ve sosyal yaşam bağlantısı içerisinde halkın genişlemesi. (Sınıf toplumu, yönetimin gelişmesi, mülki devletlerin gelişmesi vs.)

Tablo 20’de görüldüğü gibi Avusturya’daki ortaöğretim 5. sınıf tarih programları tarihin başlangıcından Ortaçağın sonuna kadar olan süreci

kapsamaktadır. Demokrasi ve sosyal yaşam, ekonomi gibi üniteler yer almaktadır (<http://www.bmbwk.qv.at/schulen>).

Tablo 21: Avusturya Ortaöğretim 6.Sınıf Tarih Dersi Üniteleri (Yeniçağ'ın başlangıcından 1. Dünya Savaşına kadar)

Yeniçağ'da sosyo ekonomik ve ruhi kültürel değişimler (Todal kriz; mezhep çağı, hümanizm ve Rönesans; Keşifler vs.)
Yeniçağ devletlerinde ve ittifak sistemlerinde sosyal, siyasi ve ekonomik dinamikler (Hausmacht siyaseti, Hapsburg reform siyaseti, Napolyon hegomanya sistemi, Viyana kongresi ve Resterasyon sistemi, 1918'e kadar ittifaklar.)
İktidar, devlet çeşitleri ve etkileri (Mutlakiyet, İngiliz Parlamentarizmi, merkez nasyonel devlet vs.)
Sömürge ve emperyalist genişleme ve sonradan etkileri (Erken sömürgecilik, Merkantilizm, Sömürgecilik, Emperyalizm vs.)
Aydınlanma dönemindeki fikirler, insan hakları Partizipasyon formlarıyla modern yasal devletin gelişimine katkıları (Fransız devrimi, insan hakları, 1948'de vatandaş ihtilali, anayasal gelişmeler vs.)
19.yy.da toplum, ekonomi ve siyasette şekillendirici kuvvetler ve 1918'e kadar olan sonuçları (Nasyonalizm, Liberalizm, Muhafazakarlık, Sosyalizm, Endüstri devrimi, 1. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçları vs.)
Toplumda kültür ve siyaset ideolojisinin somutlaştırılması (Tarihi resimler ve mitler, tarih de yasalar vs.)

Avusturya'daki ortaöğretim 6.sınıf tarih programı Yeniçağ'ın başlangıcından başlayarak 1. Dünya Savaşı'na kadar olan süreci kapsamaktadır. İnsan hakları,

reform hareketleri, ekonomik dinamikler, devlet çeşitleri gibi üniteler yer almaktadır (<http://www.bmbwk.qu.at/schulen>).

Tablo 22: Avusturya Ortaöğretim 7. Sınıf Tarih Dersi Üniteleri

1918'den sonra kollektif barış siyaseti ve başarısızlığı, 2. Dünya Savaşı'nın nedenleri ve süreci (barış antlaşmaları, milletler ittifakı; sosyal ve ekonomik şartlar.)
Nasyonsosyalist sistem ve Yahudi soykırımı (Gelişme; Dritle Reich (Almanya'nın 2.Dünya Savaşı'ndaki ismi)'da Viyana; direniş ve özgürlük hareketleri; vs.)
İki uçlu dünya sistemi 1945-1990; Çöküşü ve Avrupa sisteminin değişimi (2. Dünya Savaşı'nın sonuçları örn: sürgünler; Doğu-Batı çatışması, ittifak sistemleri ve uluslar arası organizasyonlar, yeni Emperyalizm, Sovyetler Birliği'nin parçalanması, yeni Demokrasilerin gelişmesi vs.)
Sosyal, ekolojik, siyasi, ekonomik ve kültürel dengesizlikler ve kalıcı çözüm stratejilerinin gelişmesi (Sömürgecilik ve Emperyalizme karşı tepki olarak geliştirilen bağımsızlık hareketleri; Kuzey-Güney çalışması;
Demokratik, otoriter ve totaliter ülke sistemleri ideolojileri (Sistem karşılaştırmaları, Kominizm, Faşizm, Nasyonalizm; 1918-1938 Avusturya'daki siyasi yaşamın radikalleşmesi.)
Kalkınma planları siyaseti (3.Dünya devletlerine), Avusturya'daki sosyal ve ekonomik sistemin uluslararası karşılaştırılması vs.)
Ekonomi sistemlerinin gelişimi, uyum ve çöküş süreci (Habsburg monarşisinin çöküşü; Savaşlar arasındaki zaman içinde krizler, 1945'den sonra ekonomi sistemi vs.)
Sosyal hareketler ve karşıt akımlar (Kadın-gençlik ve öğrenci hareketleri; Demokratikleşme dalgaları; Barış ve Atom karşıtı hareketler, Yeni muhafazakarlık, Yeni liberalizm; vs.)
Günlük siyaset anlayışı, siyasetin farklı boyutları ve seviyeleri, Demokrasi ve İnsan haklarının biçim ve temel değerleri, siyaset katılımının motivasyonu ve imkanı, karar ve problem çözme basamakları

Tablo 22’de görüldüğü gibi Avusturya’daki ortaöğretim 7. sınıf tarih programları 1918’den sonra barış siyaseti, 2. Dünya Savaşı’nın nedenleri ve süreci, demokratik, otoriter, totaliter ülke sistemleri, sosyal hareketler gibi üniteler yer almaktadır (<http://www.bmbwk.qv.at/schulen>).

Tablo 23: Avusturya Ortaöğretim 8. Sınıf Tarih Dersi Üniteleri

• 20. ve 21. yy’da Avrupa ve Dünya gelişiminin bir parçası olarak Avusturya (1918’den sonra büyük ve küçük devletler; 1945’den itibaren tarih, siyasi ve ekonomik uyum, uluslararası siyaset; vs.)
• Avusturya’nın ve Avrupa Birliği’nin siyasi, anayasal sistemi ve uluslararası karşılaştırılma siyasi sistem (Anayasanın temel çizgileri, geniş çapta ülke korunması, Avrupa Birliği, Demokrasi modelleri; vs.)
• Avrupa uyum çabaları ve Globalleşme adımları, problem potansiyeli (Demokrasi kazanımı, Demokrasi kaybı; global faktörler; Bölgeselleştirme; vs.)
• Siyaset, ekonomi, kültür ve toplum arasında medyanın rolü (Medya siyaseti, Medya yapısı, Yeni medya; vs.)
• Uluslararası siyasette faktörler, merkezi problem alanları, güvenlik projelerinin yeni biçimleri ve yapıları (Birleşmiş Ülkeler, askeri ve ekonomik ittifaklar; Dünya ekonomi organizasyonları; OSZE; Güncel sorunlar; Ulusal ve uluslararası barış ve güvenlik siyaseti; vs.)

Tablo 23’de görüldüğü gibi Avusturya’daki ortaöğretim 8. sınıf tarih programları 20. ve 21. yüzyıl’da Avrupa ve Dünya gelişiminin bir parçası olarak Avusturya konusunu kapsamaktadır (<http://www.bmbwk.qv.at/schulen>).

Türkiye’de ortaöğretim tarih programı içinde yer alan üniteler ile Avusturya ortaöğretim tarih programı içinde yer alan ünitelerinin karşılaştırılmasına ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır (Bkz. Tablo 24, Tablo 25, Tablo 26, Tablo 27).

Tablo 24: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 9. Sınıf Tarih Üniteleri İle Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer

Türkiye’deki Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih programında yer alan Üniteler	Avusturya’daki Ortaöğretim 5. Sınıf Tarih Programında Yer Alan Üniteler	Avusturya’daki Ortaöğretim 5. Sınıf Tarih Ünitelerinin Örnek Niteliğindeki Konuları
--	--	--

Alan 5. Sınıf Tarih Ünitelerinin Karşılaştırılması

* Tarih bilimine giriş * Eski çağlarda Türkiye ve çevresi. * Türklerin tarih sahnesine çıkışı. * İslam tarihi ve medeniyeti. * Türk dünyası-1 * Türk dünyası-2 * Türkiye tarihi	*Geçmiş yüksek kültürlerin tipik özellikleri *Siyasi organizasyon, toplumsal gelişim Orta Akdeniz bölgesinin ekonomi ve kültürü. *Siyasi Katılımın biçim ve modelleri, günümüz demokrasileri ile karşılaştırma. *Din, kültür, devlet siyasetinin Avrupa ve Avrupa dışındaki güç merkezinin birbirine tesiri. *Genişleme ve sosyo kültürel etkileri. *İktidar ve sosyal yaşam bağlantısı içerisinde halkın genişlemesi.	* Polis şehir devletleri; toplumsal yapıları, antik şehirlerin işlevlerinin karşılaştırılması, Roma Emperyalizmi; vs. * Helenizm; Antik kültürlerin yaşama devamı, kainat güçleri, ruh yaşantısı, dünya dillerinin tarihi vs. * Yunan ve Roma genişlemesi; kavimler göçü, Roma imparatorluğu’nun parçalanması vs. * Sınıf toplumu, yönetimin gelişmesi, mülki devletlerin gelişmesi vs.
---	---	--

Tablo 24’te görüldüğü gibi Türkiye’de ortaöğretim 9. sınıf tarih programında Tarih bilimi, Türk dünyası, Türk ve İslam tarihi üniteler halinde yer almaktadır. Avusturya ortaöğretim 5. sınıfta ise eski yüksek kültürlerin; devlet siyaseti, ekonomi, din ve sosyo kültürel konuları yer almaktadır.

Tablo 25: Türkiye’deki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 10. Sınıf Tarih Üniteleri İle Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 6. Sınıf Tarih Ünitelerinin Karşılaştırılması

Türkiye’deki Ortaöğretim (10.sınıf)Tarih Programı İçinde Yer Alan Üniteler	Avusturya’daki Ortaöğretim (6.sınıf)Tarih Programı İçinde Yer Alan Üniteler	Avusturya’daki Orta Öğretim (6.sınıf)Tarih Ünitelerinin Örnek Niteliğindeki Konuları
* Osmanlı siyasi tarihi-1	*Yeniçağ’da sosyo ekonomik ve ruhi kültürel değişmeler.	*Total kriz; mezhep çağı, hümanizm ve rönesans; keşifler vs.
* Avrupa tarihi-1	*Yeniçağ devletlerinde ve ittifak sistemlerinde sosyal, siyasi ve ekonomik dinamikler.	*Hausmacht siyaseti, hapsburk reform siyaseti, Napolyon hegomanya sistemi, Viyana kongresi ve restorasyon sistemi, 1918’e kadar ittifaklar.
* Osmanlı siyasi tarihi-2	*İktidar, devlet çeşitleri ve etkileri.	*Mutlakiyet, İngiliz Parlamaritarizmi, merkez nasyonel devlet vs.
* Avrupa tarihi-2	*Sömürge ve emperyalst gelişme ve sonradan etkileri.	*Erken sömürgecilik, Merkantilizm,Sömürgecilik, Emperyalizm vs.
* Osmanlı devlet yönetimi	*Aydınlanma döneminde fikirler, insan hakları, Partizipasyon reformları modern yasal devletin gelişimine katkıları.	*Fransız devrimi, insan hakları, 1948’de vatandaş ihtilali,anayasal gelişmeler.
* Osmanlı toplumu		
* Osmanlı ekonomisi		
* Osmanlılarda kültür ve sanat		
* Osmanlılarda eğitim ve öğretim	*19.yy.da toplum, ekonomi ve siyasette şekillendirici kuvvetler ve 1918’e kadar olan sonuçları.	*Nasyonalizm, Liberalizm, Muhafazakarlık, Sosyalizm, Endüstri devrimi, 1.Dünya Savaşı’nın sebep ve sonuçları vs.
	*Toplumda kültür ve siyaset ideolojisinin somutlaştırılması.	*Tarihi resimler ve mitler, tarih de yasalar vs.

Tablo 25’de görüldüğü gibi Türkiye ortaöğretim 10. sınıf tarih programında genel olarak Osmanlı tarihi ve Avrupa tarihi yer almaktadır. Avusturya ortaöğretim 6. sınıf tarih programında ise yeniçağda sosyo ekonomik, kültürel değişmeler ve 19.yy da toplumda kültür, siyaset, ekonomi konuları üniteler bulunmaktadır.

Tablo 26: Türkiye’de Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 11. Sınıf Tarih Üniteleri İle Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 7. Sınıf Tarih Ünitelerinin Karşılaştırılması

Türkiye’deki Ortaöğretim (11.sınıf) Tarih Programı İçinde Yer Alan Üniteler	Avusturya’daki Ortaöğretim (7.sınıf) Tarih Programı İçinde Yer Alan Üniteler	Avusturya’daki Orta Öğretim (7.sınıf) Tarih Ünitelerinin Örnek Niteliğindeki Konuları
* 20. Yüzyıl başlarında Osmanlı imparatorluğu. * 1. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı imparatorluğu’nun durumu. * Mustafa Kemal Atatürk’ün hayatı. * Kurtuluş savaşı * Cumhuriyet dönemi * Türk ordusu ve milli savunma. * Atatürk döneminde Türkiye Cumhuriyeti’nin dış siyaseti. * Atatürkçü düşünce sistemi ve Atatürk ilkeleri. * Atatürk’ün ölümü ve İsmet İnönü’nün cumhurbaşkanı seçilmesi.	*1918’den sonra kolektif barış siyaseti ve bağımsızlığı, 2. Dünya Savaşının nedenleri ve süreci . *Demokratik, otoriter ve totaliter ülke sistemleri ideojileri. *Nasyonsosyalist sistem ve Holocaust. *İki uçlu dünya sistemi 1945-1990;Çöküşü ve Avrupa sisteminin değişimi. *Sosyal, ekolojik, siyasi, ekonomik ve kültürel dengesizlikler ve kalıcı çözüm stratejilerinin gelişmesi. *Ekonomi sistemlerinin gelişimi, uyum ve çöküş süreci. *Sosyal hareketler ve karşıt akımlar. *Günlük siyaset anlayışı, siyasetin farklı boyutları ve seviyeleri.	*Barış antlaşmaları, milletler ittifakı;sosyal ve ekonomik şartlar. *Sistem karşılaştırmaları, Kominizm, Faşizm, Nasyonalizm; 1918-1938 Avusturya’daki siyasi yaşamın radikalleşmesi. *Almanya’da 2.Dünya Savaşı sonrası gelişmeler, Viyana; direniş ve özgürlük hareketleri. *2.Dünya Savaşı’nın sonuçları;Doğu-Batı çatışması, ittifak sistemleri Yeni Emperyalizm, Sovyetler Birliği’nin parçalanması. *Sömürgecilik ve emperyalizme karşı tepki olarak geliştirilen bağımsızlık hareketleri, Avusturya’daki sosyal ve ekonomik sistemin uluslararası karşılaştırma. *Savaşlar arası zamanda krizler, 1945 sonrası ekonomi sistemi. *Kadın-gençlik , öğrenci hareketleri; Demokratik hareketler vs. *Demokrasi ve insan hakları vs.

Tablo 26’da görüldüğü gibi Türkiye ve Avusturya ortaöğretim tarih ünitelerinde 1. Dünya Savaşı ve sonuçları yer almaktadır.

Tablo 27: Türkiye’deki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 12. Sınıf Tarih Üniteleri İle Avusturya’daki Ortaöğretim Tarih Programı İçinde Yer Alan 8. Sınıf Tarih Ünitelerinin Karşılaştırılması

Türkiye’deki Ortaöğretim (12. sınıf) Tarih Programı İçinde Yer Alan Üniteler	Avusturya’daki Ortaöğretim (8. Sınıf) Tarih Programı İçinde Yer Alan Üniteler	Avusturya’daki Ortaöğretim (8. Sınıf) Tarih Ünitelerinin Örnek Niteliğindeki Konuları
* Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından Ortaöğretim 12.sınıf Tarih müfredatı şu an hazırlanma aşamasındadır.	*20. ve 21. yy’da Avrupa ve Dünya gelişiminin bir parçası olarak Avusturya *Avusturya’nın ve Avrupa Birliği’nin siyasi, anayasal sistemi ve uluslararası karşılaştırılmada siyasi sistem. *Avrupalı uyum çabaları ve Globalleşme adımları, problem potansiyeli. *Siyaset, ekonomi, kültür ve toplum arasında medyanın rolü. *Uluslararası siyasette faktörler, merkezi problem alanları, güvenlik projelerinin yeni biçimleri ve yapıları.	*1918’den sonra büyük ve küçük devletler; 1945’den itibaren tarih, siyasi ve ekonomik uyum uluslar arası siyaset; vs. *Anayasanın temel çizgileri, geniş çapta ülke korunması, Avrupa Birliği, Demokrasi modelleri; vs. *Demokrasi Kazanımı, Demokrasi kaybı; global faktörler; Bölgeselleştirme *Medya siyaseti, Medya yapısı, Yeni medya; vs. *Birleşmiş ülkeler, askeri ve ekonomik ittifaklar; Dünya ekonomi organizasyonları; OSZE; Güncel sorunlar; Ulusal ve uluslar arası barış ve güvenlik siyaseti; vs.

Tablo 27’de görüldüğü gibi Türkiye’de ortaöğretim 12. sınıf tarih programı henüz hazırlık aşamasındadır. Avusturya ortaöğretim 8. sınıf tarih programında 20. ve 21. yy’da Avusturya’nın Avrupa’ya uyum çabaları, anayasal gelişimi, siyasi sistemler vs. üniteler halinde yer almaktadır.

Ortaöğretim tarih programı içinde yer alan tarih ünitelerinin karşılaştırılması sonucu elde edilen bulgular aşağıda belirtilmiştir;

Türkiye’de ortaöğretim 9-10. sınıflarda tarih dersi 11.sınıfta ise T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri bulunmaktadır.

Avusturya’da ise ortaöğretimde tek başına bir ders olmayıp, (5. ve 6. sınıf) Tarih ve Sosyal Bilimler, (7.ve8. sınıf) Tarih ve Siyasi Bilimler olarak birleştirilmiştir.

Türkiye ortaöğretim 9. sınıf tarih dersinde dünya tarihinden daha çok eski Türk tarihi ve Türk- İslam tarihi konu edilmiştir. Avusturya ortaöğretim 5.sınıf tarihin dersinde ise, dünya tarihine daha çok yer ayrılmış tarihin başlangıcından, orta çağın sonuna kadar olan dönem ve geçmiş yüksek kültürlerle yer verilmiştir. Avrupa, Avrupa dışındaki devletler ve birbirine olan tesirleri konu olarak yer almaktadır.

Türkiye’de ortaöğretim 10. sınıfın tarih dersinde Osmanlı siyasi tarihi 1300-1600 yılları, yakın doğu ve Avrupa, İstanbul’un fethi ve Avrupa tarihi, rönesans, reform gibi konulara yer verilmektedir. Avusturya’da orta öğretim 6. sınıfta Yeniçağın başlangıcından Birinci Dünya Savaşına kadar olan olaylar ile Yeniçağın sosyoekonomik ve kültürel değişimleri, Sömürge, Emperyalist gelişme, Aydınlanma Dönemindeki fikirler, insan hakları; 19.yy’da toplum, ekonomi ve siyasette şekillendirici kuvvetler konular ele alınarak işlenmektedir. Türkiye 10. sınıf ve Avusturya ortaöğretim 6. sınıf yaklaşık aynı dönemlere ve Avrupa tarihine yer verilmiştir.

Türkiye’de ortaöğretim 11. sınıfta T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük adı altında tarih dersi işlenmektedir. Türk inkılapları, Atatürk’ün Milliyetçilik ve Medeniyetçilik anlayışı, Atatürk’ün kişiliği, dünya görüşü, Kurtuluş Savaşı

konuları ders olarak işlenmektedir. Dersin amacı ve kazandırılması hedeflenen davranışlar ayrıntıları ile ele alınmıştır.

Avusturya’da ortaöğretim 7. sınıf Tarih ve Sosyal bilimler/Siyasi Bilimler dersinde 1918’den sonra kolektif barış siyaseti; 2. Dünya savaşı; demokratik, otoriter ve totaliter ülke sistemleri ideolojileri, Nasyonsosyalist sistem; 1949-1990 çöküşü ve Avrupa sisteminin değişimi, Sosyal, ekonomik, ekolojik, siyasi ve kültürel dengesizlikler; Ekonomik sistemlerin gelişimi, uyumu, çöküşü ile siyasi anlayış, siyasetin farklı boyutları, demokrasi ve insan hakları konuları yer almıştır.

Türkiye’de ortaöğretim 12. sınıf tarih programı henüz yürürlüğe girmemiştir.

Avusturya’da ortaöğretim 8. sınıf Tarih ve Sosyal Bilimler/Siyasi Bilimler dersinde 20.ve21. yy’da Avrupa ve dünya gelişiminin bir parçası olarak Avusturya; Avusturya’nın ve Avrupa Birliği’nin siyasi, anayasal sistemi ve uluslararası karşılaştırma da siyasi sistem; Avrupa uyum çabaları ve globalleşme adımları, siyaset, ekonomi, kültür ve toplum arasında medyanın rolü; uluslararası siyasette faktörler gibi konular işlenmektedir.

Avusturya’da okul düzenleme yasasına göre birkaç ders (disiplin) bir derste toplanabilir. Buna göre (5. ve 6.sınıf) Tarih ve Sosyal Bilimler, (7. ve 8.sınıf) Tarih ve Siyasi Bilimler olarak birleştirilmiştir. Bundan dolayı, 5. ve 6. sınıflarda tarih konularının yanı sıra sosyal yaşamlardan, sosyoekonomik ve kültürel değişmelere yer verilmiştir. 7. ve 8. sınıflarda ise tarih konuları; sosyal, ekonomik ve siyasi anlayış ile bütünleştirilmiştir.

Türkiye ortaöğretim programında tarih dersi sosyal ve siyasi bilimler ile birleştirilmemiştir. Türkiye’de ortaöğretim programında siyasi tarih konularına

daha çok yer verilmektedir. Avusturya ortaöğretim tarih programında ise dünya tarihine, siyasi, sosyal ve ekonomik konulara daha çok yer verilmiştir.

Beşinci Alt Problem: Türkiye ve Avusturya’da Uygulanan Tarih Programlarının Önerdiği Yöntem ve Teknikler Nelerdir?

2.9 Türkiye’de Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programının Yöntem ve Teknikleri

Tarih programları çerçeve programları olarak hazırlanmıştır. Öğretmen çevrenin özelliklerini dikkate almak Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak gerektiğinde ünitelerin sürelerinde değişiklik yapabilmekte ve yeni konular ekleyebilmektedir. Öğrencilerin sebep – sonuç ilişkisi kurarak tarihin farklı yorumları olabileceğinin fark ettirilmesi amaçlanmaktadır.

Tarih öğretiminde farklı yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Düz anlatım, grup tartışması yöntemleri ve soru-cevap tekniği kullanılmaktadır. Ders dışı öğretim teknikleri olarak gezi ve inceleme, ödevler kullanılmaktadır.

Tarih öğretiminde kullanılan araç gereçler; ders kitabı, öğretmen el kitabı, konu ile ilgili yayınlar, harita ve atlaslar, sesli ve görüntülü eğitim araçlarıdır.

Tarih programlarında öğretmenin konuları çok yönlü olarak işlenmesi beklenir örneğin, inkılap tarihi anlatılırken Milli Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilmesi coğrafya tarih arasındaki ilişkiyi gösterir (ttkb.meb.gov.tr).

2.10 Avusturya’da Uygulanan Ortaöğretim Tarih Programının Yöntem ve Teknikleri

Avusturya Ortaöğretim Tarih Programında Öğretim İlkeleri

- Konu alanları; örnek araştırmalar, yatay ya da dikey kesitler ve güncelleştirme kronolojik temsillerle işlenmelidir.
- Tarih çalışmalarında yerel bakış açıları göz önünde bulundurulmalıdır. Yerel ve bölgesel seviye ve tecrübe deney alanı olarak kullanılmalıdır.
- Tarih konularının işlenişinde diyaloga geniş yer verilmelidir. Bilim ve siyasette tartışmalı olan bir konu, derste de tartışmalı olarak gösterilmelidir.
- Tarihi olaylara farklı bakış açıları, alternatifler gösterilmeli ve anlatılmalıdır. Öğretmenler, öğrencilerde farklı bakış açıları oluşturabilmek için karşıt fikirlere yeterince yer vermeli ve bunun için dokümanlar, materyaller sunmalıdır. Farklı görüşler ve anlayışlar kötülenmemelidir.
- Kişisel fikirlere eleştirel bir yaklaşımla bakılmalıdır. Bu şekilde dersin önemli bir amacı olan öğrencilerin bağımsız karar verebilme ve eleştirel düşünme yetisi ile siyasi olgunluğa ulaşılabilir.
- Tarih programında kullanılan yöntemler çok önemlidir. Tarih dersinde kullanılan öğretim yöntemleri iletişim biçimlerinin yanı sıra tartışma kültürünü, diyalog yetisini ve demokratik davranışı oluşturmaktadır.
- Tarih ve Siyasi Bilimler dersinin amacına göre çeşitli yöntem ve çalışmalar kullanılmalıdır.
- Tarih ve siyasi öğrenim konu ve branş bilgisinin entellektüel bir sahiplenmeden fazlasını teşkil etmemelidir. Buradaki amaç siyasi tartışma ve düşünce oluşturma ve kişisel davranış biçimi geliştirmesidir.

- Öğretmenler dersleriyle, öğrencilerde siyasi davranış yetisinin oluşmasına katkıda bulunmalıdırlar. Bunun için kendileri, tecrübe edinmeli ve siyasi gerçeklik ile bilinçli bir şekilde davranabilmelidirler .
- Bu anlamda davranış yetisi öğrencilerin siyasi metod yetisini kaybetmektedir. Bu yetiyi derste kazanmalılar. İçeriği ise pratik, araştırıcı, çözümleyici, sosyal, iletişimci ürüne göre öğrenmektir.
- Öğrencilerin gerekli yöntemsel, araçsal yetilerini kazanabilmeleri için öğretmenler bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrencilere uygun öğrenme imkanı tanımalıdırlar. Öğretmen, öğrencilere öğrenme planlarını üç farklı davranış alanı içinde sunmaktadır (<http://www.bmbwk.qv.at/schulen>).

Avusturya orta öğretim tarih programında öğretimde davranış alanları Gerçek davranış, Benzetişim davranış, Yaratıcı şekillendirme olarak aşağıda tablo olarak verilmiştir (Bkz. Tablo 32)

Tablo 28: Avusturya Ortaöğretim Tarih Programında Öğretimde Davranış Alanları

Gerçek Davranış	Gerçek davranış	Benzetişim Davranış	Yaratıcı Şekillendirme
Rol oyunları, plan oyunları, karar oyunları, toplantı oyunları, okul sözcüsü seçimleri, öğrenci gazetesi vs.	Araştırmalar, uzman röportajları, halk ile yapılan röportajlar, projeler, sosyal araştırmalar, okul sözcüsü seçimleri, öğrenci gazetesi vs	Rol oyunları, plan oyunları, karar oyunları, konferanslar, münazaralar, tartışmaları vs.	Tabela/diagram oluşturma, el ilanı, duvar ilanı, duvar gazetesi, röportajlar, radyo oyunu, video, web sayfası, sınavlar, öğretici oyunlar, çalışma dergileri vs.

Tablo 28’de görüldüğü gibi öğretmen, öğrencilere öğrenme alanlarını üç farklı davranış alanı içinde sunmaktadır. Davranışa yönelik derste, gerekli yetilerin yanı sıra temel ve ayrıntılı bilgi (uzmanlık) gerektiren ders biçimleri ve ders bölümleri ile tamamlanmaktadır (<http://www.bmbwk.qv.at/schulen>).

Türkiye ve Avusturya’da uygulanan tarih programlarının önerdiği yöntem ve tekniklerin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır.

Türkiye ve Avusturya’daki ortaöğretim tarih öğretiminde, anlatım, soru-cevap, grup tartışması gibi yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Avusturya ortaöğretim tarih programında öğretim ilkeleri bulunmaktadır. Türkiye’de ise ortaöğretim tarih programında öğretim ilkeleri bulunmamaktadır.

Altıncı Alt Problem: Türkiye ve Avusturya’nın Eğitim Sistemlerinin Değerlendirme Anlayışı Nasıldır?

2.11 Türkiye Ders Geçme Yönetmeliği / Sistemi

Türk eğitim sistemi’nde sınıf geçme – kalma sistemi bulunmaktadır. Dolayısıyla bir öğretim döneminde öğrencinin başarısı öğretim programı esas alınarak; dersin özelliğine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav, ödev ve projeler ile işletmelerde beceri eğitimi, ders içi ve ders dışı eğitim – öğretim faaliyetleri değerlendirilerek tespit edilir.

Ortaöğretimde öğrenci başarısının ölçme değerlendirmesi aşağıdaki esaslar gözetilerek yapılır.

- Ders yılı ölçme ve değerlendirme bakımından birbirini tamamlayan iki dönemden oluşmaktadır. Başarının ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde okul ve ders programında belirtilen özel ve genel amaçlar ve davranışlar ile konular esas alınır.

- Öğrencinin başarısı dersin özelliğine göre yazılı sözlü ödev ve projeler ile beceri eğitimi ders içi, ders dışı eğitim öğretim faaliyetleri değerlendirilerek tespit edilir.
- Öğrencilerin başarısını ölçme değerlendirmede 5'li not düzeni kullanılmaktadır. Öğrencinin başarısı dört, başarısızlığı iki notla değerlendirilir (Resmi gazete, 26421).

Sınav ödev ve projeler ile uygulamalar 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Değerlendirme sonuçları, öğretmen not defteri ile not çizelgelerine puan olarak yazılır (Resmi gazete,26421).

Tablo 29: Türkiye’de Ortaöğretim Derece ve Puanlama Sistemi

PUAN	NOT	DERECE
85-100	5	Pekiyi
70-84	4	İyi
55-69	3	Orta
45-54	2	Geçer
25-44	1	Geçmez
0-24	0	Etkisiz

Tablo 29’da görüldüğü gibi en yüksek not 5, en düşük not 1, olarak 0 ise etkisiz olarak değerlendirilmektedir.

Dönem puanı, yıl sonu puanı, yıl sonu başarı puanı ve mezuniyet (diploma) puanı 100 üzerinden; dönem notu, yıl sonu notu ve yıl sonu başarı notu da 5’lik not sistemine göre, yönetmelik hükümlerince belirlenir. 5’lik not sisteminde başarı dört, başarısızlık iki notla değerlendirilir (Resmi gazete, 26421).

Bir dönemde yapılacak yazılı ve uygulamalı sınavlarla ilgili olarak aşağıdaki esaslar uygulanır;

- Yazılı sınav sayısı haftalık ders saati sayısı üç ve daha fazla olan dersler için üçten, bir ve iki saat olan dersler için ikiden az olmaz.
- Yazılı sınavların süresinin bir ders saatini aşmaması esastır
- Yazılı sınavlar genellikle çok sorulu ve kısa cevaplı ölçme aracıyla yapılır
- Yazılı sınavlar tekniğine uygun olarak hazırlanması ve bir dersten her dönemde birden fazla uygulanmaması kaydıyla test olarak yapılabilir
- Yazılı ve uygulamalı sınavların zamanı en az bir hafta önceden öğrencilere duyurulur.

Bir sınıfta bir günde uygulanacak yazılı ve uygulamalı sınavların ikiye geçmemesi esastır. Ancak okul yönetimince uygun görülen zorunlu hallerde bir günde üç sınav da yapılabilir (Resmi gazete, 26421).

Yazılı sınav sonuçlarının değerlendirilmesi, eğitim-öğretimin amaçlarına ne ölçüde ulaşıldığını tespit etmek, özellikle işlenen konuların hangilerinde öğrencilerin başarılı olduklarını belirlemek, başarısız olunan konularda ne gibi tedbirler alınması gerektiğini ortaya çıkarmak amacı ile de kullanılır.

Yazılı sınav sonunda, öğrenci mevcudunun çoğunluğu başarısız olmuşsa öğretmen, başarısız öğrenciler için bir sınav daha yapabilir. Bu sınava isteyen başarılı öğrencilerde katılabilir. Bu sınavlarda, öğrencinin aldığı en yüksek puan geçerli sayılır.

Öğrencilere sözlü sınav uygulamaları ise bir dönemde her dersten en az bir sözlü sınav puanının verilmesi esastır. Dersin özelliğine göre ve imkanlar ölçüsünde daha çok sözlü puan da verilebilir.

Sözlü sınav için başlı başına bir ders saati ayrılmaz. Sözlü puanı, öğrencilerin sosyal etkinliklerindeki çalışmaları, derse hazırlıkları, ders içindeki etkinlikleri o dersle ilgili araştırma çalışmaları değerlendirilerek verilir ve sonuç öğrenciye bildirilir. Özürsüz olarak sınava katılmayan, ödev ve projesini zamanında teslim etmeyen ve sınavlarda kopya çeken öğrenciye sıfır (0) puan verilir ve bu durum okul yönetimine yazılı olarak bildirilir (Resmi gazete, 26421).

Bir dönem notu, o döneme ait yazılı, sözlü ve uygulamalı sınavlarla, varsa ödev ve projelere verilen puanların aritmetik ortalaması nota çevrilerek belirlenir. Puanların aritmetik ortalaması alınırken, yarım ve yarımdan büyük kesirler tama yükseltilir. Yarımdan küçük kesirler dikkate alınmaz ödev ve projelerden alınan puan, o dönemin yazılı, sözlü puanlarıyla birlikte değerlendirilir. Öğretmen, öğrencinin sınıf içi etkinlik ve başarı durumunu dikkate alarak takdir hakkını kullanıp aritmetik ortalamasının en çok bir not fazlasını dönem notu olarak verebilir (Resmi gazete, 26421).

Dönem sonlarında öğrencilere, velilerine duyurulmak üzere iki defa karne verilir. Karnenin verilmesi ve düzenlenmesi ile ilgili olarak aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur;

- Karne öğrencilerin devamsızlık ve başarı durumunu gösterir.
- Karneler, sınıf rehber öğretmeni ile müdür yardımcısı tarafından imzalanır.
- Karneler birinci dönemde dinlenme tatilinden, ikinci dönemde ise yaz tatilinden önce verilir (Resmi gazete,26421).

Bir dersin yıl sonu notu ile o dersin hatalık ders saati sayısının çarpımından elde edilen not, o dersin ağırlık notudur.

Yıl sonu başarı ortalaması öğrencinin dosyasına, sınıf geçme ve diploma defterlerine işlenir ve diploma notunu hesaplanmasında esas alınır. Öğrencinin ders yılı sonunda her hangi bir dersten başarılı olması için;

İkinci dönem notunun en az “Geçer” ancak birinci dönem notu “etkisiz” ise ikinci dönem notunun en az ”Orta” olması gerekir.

Ders yılı ya da ortalama yükseltme sınavları sonunda, tüm derslerden başarılı olan öğrenciler doğrudan sınıf geçer. Okul türüne göre kurulca belirlenen dersler dışındaki derslerden başarısızlığı bulunan öğrencilerden yıl sonu başarı notu;

- Fen liseler ve sosyal bilimler liselerinde 3.50
- Anadolu türü liseler yabancı dil hazırlı sınıf bulunan liselerde 3.00
- Genel lise, spor lisesi ile meslek teknik liselerde 2.50 olan öğrenciler ortalama ile sınıflarını geçerler.
- Öğrencilerden; ortalama yükseltme sınavları sonunda başarısızlığı bulunup yıl sonu başarı notuyla sınıf geçemeyenler, devamsızlık nedeniyle başarısız sayılanlar sınıf tekrar ederler.

Sınıf tekrarı orta öğretim süresine bir defa yapılır. Ancak hazırlık sınıfındaki sınıf tekrarı bu süreye dahil değildir. Devamsızlık nedeniyle başarısız sayılanlar dışındaki mezun olmayan son sınıf öğrencilerinden sınıf tekrar etme hakkı bulunanlar, istemeleri halinde başarısız oldukları ders sayısına bakılmaksızın sınıf tekrar ederler. Bunlardan sınıf tekrar etmek istemeyenler, sınıf tekrarı yapmadan sorumluluk sınavlarına girebilirler (Resmi gazete, 26421).

Ders yılı içinde öğretmensizler, doğal afet, salgın hastalık, olağan üstü hal ve benzeri sebeplerle bir dönem notu eksik olan ya da hiç dönem notu bulunmayan dersler için ders yılının ikinci döneminde veya ders kesiminde yetiştirme

programları uygulanır. Öğretmenin raporlu yada izinli olması göreve geç başlaması, dönem bitmeden ayrılması gibi nedenler ile doğal afet, salgın hastalık, olağanüstü hal ve benzeri durumlarda yapılmayan dersler, yoğunlaştırılmış programlar ile çalışma saatleri içinde ve dışında öğretim yapılarak tamamlanır. Ayrıca ders yılının uzatılması yoluna gidilmez (Resmi gazete, 26421).

2.12 Avusturya Ders Geçme Yönetmeliği / Sistemi

Zorunlu eğitim süresince resmi harici bir sınav yoktur. Öğretmenin yaptığı değerlendirme; sınıf katılımına, sözlü ve yazılı, uygulamalı ve çizgisel çalışmalara dayanmaktadır. Kural olarak, bir üst sınıfa yükselme tüm derslerdeki başarıya bağlıdır.

Öğrenciler her dönemin sonunda ve her öğretim yılının sonunda bir rapor alırlar. Almanca ve matematik derslerinde öğrenciler eğer kişisel öğrenme düzeyi için uygunsa bir alt ya da bir üst öğrenim şekline katılabilirler.

Genel okullardaki özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler, eğer öğrencinin genel gelişimi için daha iyi imkanlar sağlayacaksa bir üst eğitim seviyesine geçiş yapma hakkına sahiptir. Böyle geçişlere grup konferansı karar vermektedir (<http://www.eurydice.org>).

Tablo 30: Avusturya’da Ortaöğretim Derece ve Puanlama Sistemi

Not	Derece
1	Çok iyi (sehr gut)
2	İyi (gut)
3	Tatmin edici (berfriedigend)
4	İdare eder (genügend)
5	Yeterli değil (nicht genügend)

Yukarıdaki Tablo 14’de görüldüğü gibi 1’den 4’e kadar olan notlar pozitif yani geçer notlar (mit auszeichnung bestanden, bestanden), 5 ise negatif yani geçersiz not (nicht bestanden) kapsamına girmektedir (<http://www.bmbwk.gv.at/schulen/unterricht/ip>).

Öğrencilerin başarısını ölçme değerlendirmede 5’li not sistemi kullanılmaktadır. Öğrencilerin başarısı dört, başarısızlığı bir notla değerlendirilir.

Dönem sonlarında ve öğretim yılı sonunda öğrencilere ve velilerine duyurulmak üzere rapor verilir. Raporlar öğrencilerin başarısını ve devamsızlık durumunu gösterir (<http://www.bmbwk.gv.at>).

Tablo 31’de Türkiye ve Avusturya’nın eğitim sistemleri içinde ders geçme ve değerlendirme anlayışı açısından karşılaştırması yer almaktadır.

Tablo 31: Türk ve Avusturya Eğitim Sistemleri İçinde Ders Geçme ve Değerlendirme Sistemi Karşılaştırılması

Türk Eğitim Sistemi	Avusturya Eğitim Sistemi
1-Sınıf geçme – kalma sistemi vardır.	1-Sınıf geçme – kalma sistemi vardır.
2-Dönem sonlarında öğrencilere karne verilir.	2- Dönem sonlarında öğrencilere rapor (karne) verilir.
3-Öğrencilerin başarısı dersin özelliğine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav, ödev ve projeler ile işletmelerde beceri eğitimi, ders içi ve ders dışı eğitim faaliyetleri değerlendirilerek tespit edilir.	3-Öğrencilerin başarısını değerlendirme; sınıf katılımına, sözlü ve yazılı, uygulamalı ve çizgisel çalışmalara dayanarak tespit edilir.
4-Öğrencilerin başarısını ölçme değerlendirme de 5’li not sistemi kullanılmaktadır.	4-Öğrencilerin başarısını ölçme değerlendirme de 5’li not sistemi kullanılmaktadır.
5-Ölçme değerlendirme de 5 (pekiyi) en yüksek ders notudur.	5- ölçme değerlendirmede 1 (çok iyi) en yüksek ders notudur.
6- 5’lik not sisteminde başarı dört, başarısızlık iki notla değerlendirilir.	6- Not sisteminde başarısı dört, başarısızlık bir notla değerlendirilir.

Türkiye ve Avusturya’nın eğitim sistemleri içinde ders geçme ve değerlendirme anlayışına ilişkin karşılaştırma bulguları aşağıda yer almaktadır.

Türkiye ve Avusturya eğitim sistemlerinde ders geçme ve değerlendirme anlayışı oldukça birbirine benzemektedir. Her iki ülkede de sınıf geçme ve sınıf tekrar etme sistemleri bulunmaktadır.

Her iki ülkede de okullarda dönem sonlarında velilere duyurulmak üzere karne verilir. Karneler, öğrenci başarısını ve okul devamsızlığını gösterir.

Türk eğitim sistemi'nde öğrencilerin başarısı dersin özelliğine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav, ödev ve projeler ile işletmelerde beceri eğitimi, ders içi ve ders dışı eğitim faaliyetleri değerlendirilerek tespit edilir.

Avusturya eğitim sistemi'nde öğrencilerin başarısı öğretmenin yaptığı değerlendirme sınıf katılımına ve sözlü, yazılı, uygulamalı ve çizgisel çalışmalara dayanmaktadır.

Avusturya eğitim sisteminde Almanca ve matematik derslerinde öğrenciler eğer kişisel öğrenme düzeyi için uygunsa, bir alt ya da bir üst öğrenim şekline katılabilirler. Türk eğitim sisteminde böyle bir uygulama bulunmamaktadır.

Türk eğitim sisteminde öğrencilerin başarısını ölçme-değerlendirme de 5'li not sistemi kullanılmaktadır. 5'den 2'ye kadar olan notlar geçer, 1 geçmez not, 0 ise etkisizdir. Öğrencinin başarısı dört, başarısızlık iki notla değerlendirilir.

Avusturya eğitim sisteminde öğrencilerin başarısını ölçme değerlendirme de 5'li not sistemi kullanılmaktadır. Başarı 1 ile 4 arası başarılı, 5 ise başarısız kabul edilmektedir. Not sisteminde başarısı dört, başarısızlığı bir notla değerlendirilir.

III. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1 Sonuçlar

Türk ve Avusturya genel eğitim sistemlerinin karşılaştırmasına ilişkin sonuçlar aşağıda belirtilmiştir;

Türk ve Avusturya eğitim sistemleri merkezi yönetim odaklıdır. Karar, planlama ve örgütleme süreçleri hiyerarşik yapılanmada yer alan tepe yöneticilerle işletilmektedir.

Türk ve Avusturya eğitim sistemleri yasalarla düzenlenmiştir. Her iki ülkede de kişisel gelişim, teorik bilgi, mesleki eğitim, okul-aile ve toplum arasında işbirliği sağlanmaktadır. Her iki ülke eğitim sistemlerinde dil, din, ırk, renk ve cinsiyet ayrımı yapılmadan herkes eğitim hakkına sahiptir.

Türkiye’de zorunlu eğitim 8 yıldır ve ilköğretimi kapsamaktadır. Avusturya’da ise zorunlu eğitim 9 yıl olup; okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve liseden oluşmaktadır.

Türkiye ve Avusturya’daki ortaöğretimin yapısı ve karşılaştırmasına ilişkin sonuçlar aşağıda yer almaktadır;

Avusturya’da ortaöğretime geçmenin şartı ilköğretimi başarı ile bitirmektir. Türkiye’de ortaöğretime geçmenin şartı ilköğretimi bitirmektir. Türkiye’de ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamında değildir, Avusturya’da ise ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamındadır.

Avusturya’da ortaöğretim sonunda öğrenciler olgunluk (bitirme) sınavına girmektedirler. Türkiye’de ise ortaöğretim sonunda bitirme sınavı yapılmamaktadır.

Türkiye’de ortaöğretim 4 yıllık klasik lise ve meslek liselerinden oluşmaktadır. Avusturya’da ise, ortaöğretim iki evre halinde düzenlenmiştir. 1. evre klasik lise ve iktisat ağırlıklı liselerden oluşmakta, 2. evre ortaöğretim ise meslek okullarından oluşmaktadır.

Her iki ülkede de gerektiğinde eğitim sisteminin temel ilkelerine uygun olarak, öğretim programları yerel kapsama uydurma, yeni konular ekleyebilme ve sürelerde değişiklik yapabilme özgürlüğüne sahiptirler.

Türkiye ve Avusturya’da ortaöğretiminde yer alan tarih programlarının genel amaçları açısından karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıda belirtilmiştir;

Türkiye ve Avusturya’da uygulanan tarih programının genel amaçlarında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Her iki ülkede de kronolojik cetvellerin yardımıyla öğrencilere zaman şuuru kazandırılmakta, büyük medeniyetler ve medeniyetler arasındaki münasebetlerin incelenmesi amaç edinilmiştir.

Her iki ülkenin tarih programının genel amacında, var olan bilgi birikimini aktarma, farklı kaynakları araştırma, araştırma metotları kazandırma, yöntem bilgisi ve becerisini kazandırma amaçları bulunmaktadır.

Her iki ülkede de farklı kültür ortamlarını ve medeniyetlerin kültür farklılıklarının oluştuğunu kavratmak, öğrencilere kültür ortamının, medeniyetlerin farklılığı şuurunu kazandırmak ve öğrenilen fikirleri sorgulama, tenkit zihniyetini kazanma farklı kültürler bünyesinde evrenseli yakalama imkanını sağlamak amaç edinilmiştir.

Avusturya'da ortaöğretim tarih dersi 7. ve 8. sınıflar da tarih ve siyasi bilimler olarak görülmektedir. Bundan dolayı, tarih ve siyasi bilimler programının genel amaçlarında, öğrencilere demokratik davranış yetisi kazandırmak amaç edinilmiştir. Evrensel değerleri kavrama ve ülkenin değerleriyle yorumlama yeteneği kazandırma amaçları bulunmaktadır.

Türkiye ortaöğretim programında Tarih dersi siyasi bilimler ile birleşmemektedir. Bundan dolayı, demokratik davranış yetisi kazanma amaçları arasında bulunmamaktadır.

Avusturya'da geçmiş- günümüz- gelecek üçgeni yorumlanarak tarih ve siyasi bilimler, güncel siyasi sorunlarla uğraşmakta geleceğe etki edebilecek siyasi bilimlerin tarihi bakış açısı yönünden muhakeme edilmektedir.

Avusturya'daki tarih programında Dünya ve Avrupa tarihinin temel yapısı ve yapı değişimi, Avusturya'nın siyasi yapısı ile yeterli derecede ilişkilendirilmesi amaç edilmektedir.

Ortaöğretim tarih programı içinde yer alan tarih ünitelerinin karşılaştırılması sonucu elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir;

Türkiye'de ortaöğretim 9-10. sınıflarda tarih dersi 11.sınıfta ise T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri bulunmaktadır. Avusturya'da ise ortaöğretimde tek başına bir ders olmayıp, (5. ve 6. sınıf) Tarih ve Sosyal Bilimler, (7.ve8. sınıf) Tarih ve Siyasi Bilimler olarak birleştirilmiştir.

Türkiye ortaöğretim 9. sınıf tarih dersinde dünya tarihinden daha çok eski Türk tarihi ve Türk- İslam tarihi konu edilmiştir. Avusturya ortaöğretim 5.sınıf

tarihin dersinde ise, dünya tarihine daha çok yer ayrılmış tarihin başlangıcından, orta çağın sonuna kadar olan dönem ve geçmiş yüksek kültürlerle yer verilmiştir. Avrupa, Avrupa dışındaki devletler ve birbirine olan tesirleri konu olarak yer almaktadır.

Türkiye’de ortaöğretim 10. sınıfın tarih dersinde Osmanlı siyasi tarihi 1300-1600 yılları, yakın doğu ve Avrupa, İstanbul’un fethi ve Avrupa tarihi, rönesans, reform gibi konulara yer verilmektedir. Avusturya’da orta öğretim 6. sınıfta Yeniçağın başlangıcından Birinci Dünya Savaşına kadar olan olaylar ile Yeniçağın sosyoekonomik ve kültürel değişimleri, Sömürge, Emperyalist gelişme, Aydınlanma Dönemindeki fikirler, insan hakları; 19.yy’da toplum, ekonomi ve siyasette şekillendirici kuvvetler konular ele alınarak işlenmektedir. Türkiye 10. sınıf ve Avusturya ortaöğretim 6. sınıf yaklaşık aynı dönemlere ve Avrupa tarihine yer verilmiştir.

Türkiye’de ortaöğretim 11. sınıfta T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük adı altında tarih dersi işlenmektedir. Türk inkılapları, Atatürk’ün Milliyetçilik ve Medeniyetçilik anlayışı, Atatürk’ün kişiliği, dünya görüşü, Kurtuluş Savaşı konuları ders olarak işlenmektedir. Dersin amacı ve kazandırılması hedeflenen davranışlar ayrıntıları ile ele alınmıştır.

Avusturya’da ortaöğretim 7. sınıf Tarih ve Sosyal bilimler/Siyasi Bilimler dersinde 1918’den sonra kollektif barış siyaseti; 2. Dünya savaşı; demokratik, otoriter ve totaliter ülke sistemleri ideolojileri, Nasyonsosyalist sistem; 1949-1990 çöküşü ve Avrupa sisteminin değişimi, Sosyal, ekonomik, ekolojik, siyasi ve kültürel dengesizlikler; Ekonomik sistemlerin gelişimi, uyumu, çöküşü ile siyasi anlayış, siyasetin farklı boyutları, demokrasi ve insan hakları konuları yer almıştır.

Türkiye’de ortaöğretim 12. sınıf tarih programı henüz yürürlüğe girmemiştir.

Avusturya’da ortaöğretim 8. sınıf Tarih ve Sosyal Bilimler/Siyasi Bilimler dersinde 20.ve21. yy’da Avrupa ve dünya gelişiminin bir parçası olarak Avusturya; Avusturya’nın ve Avrupa Birliği’nin siyasi, anayasal sistemi ve uluslar karşılaştırma da siyasi sistem; Avrupa uyum çabaları ve globalleşme adımları, siyaset, ekonomi, kültür ve toplum arasında medyanın rolü; uluslararası siyasette faktörler gibi konular işlenmektedir.

Avusturya’da okul düzenleme yasasına göre birkaç ders (disiplin) bir derste toplanabilir. Buna göre (5. ve 6.sınıf) Tarih ve Sosyal Bilimler, (7. ve 8.sınıf) Tarih ve Siyasi Bilimler olarak birleştirilmiştir. Bundan dolayı, 5. ve 6. sınıflarda tarih konuları yanı sıra sosyal yaşamlardan, sosyoekonomik ve kültürel değişmelere yer verilmiştir. 7. ve 8. sınıflarda ise tarih konuları; sosyal, ekonomik ve siyasi anlayış ile bütünleştirilmiştir.

Türkiye ortaöğretim programında tarih dersi sosyal ve siyasi bilimler ile birleştirilmemiştir. Türkiye’de ortaöğretim programında siyasi tarih konularına daha çok yer verilmektedir. Avusturya ortaöğretim tarih programında ise dünya tarihine, siyasi, sosyal ve ekonomik konulara daha çok yer verilmiştir.

Türkiye ve Avusturya’da uygulanan tarih programının önerdiği yöntem ve teknikler açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar aşağıda yer almaktadır;

Türkiye ve Avusturya’daki ortaöğretim tarih öğretiminde, anlatım, soru-cevap, grup tartışması gibi yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Avusturya ortaöğretim tarih programında öğretim ilkeleri bulunmaktadır. Türkiye’de ise ortaöğretim tarih programında öğretim ilkeleri bulunmamaktadır.

Türkiye ve Avusturya'nın eğitim sistemleri içinde ders geçme ve değerlendirme anlayışına ilişkin karşılaştırma sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Türkiye ve Avusturya eğitim sistemlerinde ders geçme ve değerlendirme anlayışı oldukça birbirine benzemektedir. Her iki ülkede de sınıf geçme ve sınıf tekrar etme sistemleri bulunmaktadır.

Her iki ülkede de okullarda dönem sonlarında velilere duyurulmak üzere karne verilir. Karneler, öğrenci başarısını ve okul devamsızlığını gösterir.

Türk eğitim sistemi'nde öğrencilerin başarısı dersin özelliğine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav, ödev ve projeler ile işletmelerde beceri eğitimi, ders içi ve ders dışı eğitim faaliyetleri değerlendirilerek tespit edilir.

Avusturya eğitim sistemi'nde öğrencilerin başarısı öğretmenin yaptığı değerlendirme sınıf katılımına ve sözlü, yazılı, uygulamalı ve çizgisel çalışmalara dayanmaktadır.

Avusturya eğitim sisteminde Almanca ve matematik derslerinde öğrenciler eğer kişisel öğrenme düzeyi için uygunsa bir alt yada bir üst öğrenim şekline katılabilirler. Türk eğitim sisteminde böyle bir uygulama bulunmamaktadır.

Türk eğitim sisteminde öğrencilerin başarısını ölçme-değerlendirme de 5'li not sistemi kullanılmaktadır. 5'den 2'ye kadar olan notlar geçer, 1 geçmez not, 0 ise etkisizdir. Öğrencinin başarısı dört, başarısızlık iki notla değerlendirilir.

3.2 Öneriler

Türkiye ve Avusturya'daki genel eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasına dayalı genel eğitim sistemimize ilişkin öneriler aşağıda belirtilmiştir;

Yapılan araştırma sonucunda görülmektedir ki her iki ülkenin tarih eğitim programı kendi tarihini merkeze alan ve yetiştirmek istediği insan profiline uygun tarih programı uygulamaktadır. Bu nedenle her iki ülkenin programı kendine özgüdür. Birinin tarih programını diğerine uyarlamak yanlış olur.

Tüm öğretim kademelerindeki öğrencilerin okula, derslere ilgisini arttıran ve güdülenmesini sağlayan araştırmalar yapılmalıdır.

Okul öncesi eğitim, çocuk gelişiminin önemi göz önüne alınarak, ülke çapında yaygınlaştırılmalı zorunlu dersler kapsamına alınmalıdır. Bunun yanı sıra okul öncesi eğitimde çalışanların mesleğini severek yapan uzman kişilerden oluşması gerekmektedir.

İlköğretimden sonra yapılan Anadolu ve özel liselere giriş sınavı iptal edilmeli, ilköğretim süresince öğrencilerin portfolyo değerlendirme (tümel değerlendirme), ilgi ve yetenekleri göz önüne alınarak liselere yerleştirmeler yapılmalıdır. Böylece, çok küçük yaşta yarış ortamı yaratılmamalı, başarısızlık gibi kaygılar yaşatılmamalıdır.

Ülkemizdeki eğitim dönemini iki dönem yerine bunun üç dönem yapılmasını kendimizce uygun görmekteyiz; iki dönemin uzun zaman olduğundan öğrencilerde bıkkınlık ve yorgunluk meydana getirmektedir. Her yeni dönemde hem öğrencilerde hem de öğretmenlerde heyecan meydana getirmektedir. Bu durumda dönemin ikiden fazla olmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Okullarda ders yılı süresi 180 gün olarak hesaplanırken, dini ve resmi bayramlar, okul gezileri ve spor yarışmaları, bu sürenin dışında olacak şekilde hesaplanmasında fayda sağlayacaktır.

Okullara yeterli mali kaynaklar sağlanarak, okulların eğitim teknolojisi ve araç-gereçleri yeterli seviyeye getirilmelidir, devlet okulları ve özel okulların eğitim kalitesi birbirine denk olmalıdır.

Avusturya’da olduğu gibi, Türkiye’de de öğretmenlerin devlet memurluğu statüsünden çıkartılması gerekmektedir. Öğretmenlerin her ders yılı başında yeterlilik sınavı yapılarak daha üst düzey eğitim verecek sözleşmeli öğretmenler ihtiyaca göre okullar tarafından alınmalıdır. Böyle bir uygulamanın öğretmenlerin kendini sürekli yenilemesini ve çağa ayak uydurmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Okullarımızda şu an ihtiyaç olduğu durumlarda ücretli öğretmen alımı yapılmaktadır. Eğitimin kalitesinin arttırmak için bu uygulamaya son verilmelidir.

Ortaöğretim sonunda yapılan ÖSS sınavının kaldırılıp yerine her yıl sonunda başarı değerlendirme sınavı yapılması öğrencilerin hem eğitim seviyesini yükseltecek hem de psikolojik olarak rahatlatacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde her yıl öğretmenlerin belirli bir süre hizmet içi eğitime tabi tutulup hem yeni bilgilerin verilmesi açısından hem de branşı ile ilgili dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Türkiye ve Avusturya’daki ortaöğretimin karşılaştırılması ilişkin araştırma sonuçlarına göre geliştirilen öneriler aşağıda belirtilmiştir;

Ortaöğretimde meslek okullarına önem verilmeli ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır. Meslek okullarına geçişte, Avusturya eğitim sisteminde

olduğu gibi ilköğretimden sonra bir yıl politeknik (ön mesleki eğitim) okullarında eğitim verilmelidir.

Ülkemizde ortaöğretim programının da zorunlu eğitim kapsamında alınması hem ülkemizin eğitim seviyesinin yükselmesine ve daha bilinçli insanların yetiştirilmesine imkan verecektir.

Tarihi olaylar hakkında daha fazla ödüllü resim ve kompozisyon yarışması yapılması tarih dersine ilginin arttırılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Tarih ders kitapları hazırlanırken; gelişim uzmanları, dil uzmanları, eğitim uzmanı, tarih uzmanı, görsel materyaller konusunda uzmanlaşmış kişilerce ortak hazırlanmalıdır.

Ortaöğretim okullarında yabancı dil dersleri arttırılmalı, öğrencilere birkaç yabancı dil öğrenme imkanı verilmelidir.

Tarih öğretimine ilişkin çalışmalarda okul dışı etkinlikler göz ardı edilmemelidir. Çocukların ve gençlerin tarih bilinci oluşmasında evin, basının ve çevrenin etkisi önemsenmelidir. En az tarih ders kitapları kadar, Türkçe kitaplarının da tarih bilinci vermede önemli olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır (Safran, 2000:165).

Avrupa Birliği ülkelerinin kabul ettiği eğitsel kalite, nicel ve diğer uluslararası göstergeler, uluslar arasındaki öğrenci değerlendirme sınavlarının ölçütleri Türkiye eğitim sistemini geliştirmede bir veri olarak kullanılmalıdır. Ancak, bunların temel hedeflerinin yerine konulmasından kaçınılmalıdır. Eğitimde gereksinme ve nitelik görelidir. Her ülke farklı önceliklere sahiptir. Bu öncelikler, ülkelerin bulundukları koşulları, kültürel, sosyal birikimlerinin bir ürünüdür.

Küreselleşmenin etkisiyle eğitimde ticarileşmenin hızlandığı ülkelerden biri olan Türkiye ulusal düzeydeki sorunları ve bunların getirdiği öncelikleri göz ardı etmemelidir (Yıldırım, 2005:116).

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmek için uğraş verdiği şu günlerde, nitelikli iş gücüne, nitelikli eğitim sistemine ve nitelikli eğitimcilere ihtiyaç duymaktadır. Ülkemiz çağdaş ülkeler düzeyine ulaşmak istiyor ise eğitime daha çok kaynak ayırmalı ve yatırımlar yapmalıdır.

Türkiye ve Avusturya'da ortaöğretim de yer alan tarih programlarının genel amaçları açısından karşılaştırılmasına ilişkin öneriler aşağıda belirtilmiştir;

Türkiye'de ortaöğretim de birkaç disiplin/ders bir derste toplanamamaktadır.

Tarih dersinde bilgilerin ve konuların dersler arasında bütünleşme sağlanarak daha işlevsel hale getirilmesi için, tarihe yardımcı bilimlerden biri veya bir kaçı ile tarih dersi birleştirilebilir. Böylece tarih dersinde sadece geçmişe bağlı kalmayarak günümüzü anlamaya ve geleceğe de etki edebilecek bir tarih dersi amaçlanabilir.

Avusturya'da olduğu gibi tarih dersinde öğrenciler, yerel bağlantılardan dünya çapında bir bakış açısına ulaşan global tarih anlayışı geliştirilmesi amaç edinilebilir. Böylece öğrencilerin, diğer kültür yapılarını anlamaları ve diğer kültürlerle olan hoşgörülü yaklaşımının arttırılması amaç edinilebilir.

Tarih programlarında öğretmenin konuları çok yönlü olarak işlemesi beklenir. Örneğin, inkılap tarihi anlatılırken Milli Mücadele yıllarında bu bölgedeki

faaliyetlere yer verilmesi, coğrafya-tarih arasındaki ilişkiyi gösterir (ttkb.meb.gov.tr).

Türkiye ve Avusturya'daki ortaöğretim tarih programının içeriklerinin karşılaştırılmasına ilişkin öneriler aşağıda yer almaktadır;

Bir müfredattan başarı bekleniyor ise bu programın kendi için şu beş prensibi mutlaka bulundurması gerekir bunlar; fikir genişliği, ilgi-uygunluk, denge, ayırtedicilik, ilerleme ve süreklilik (Safran, 2000:27). Bundan da anlaşılacağı gibi program hazırlanırken dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Program öncelikle öğrencinin yaşına, gelişim düzeyine uygun olmalı ve ilgisini çekecek nitelikte hazırlanmalıdır. Program hazırlanırken, farklı görüş ve düşüncelerden faydalanılmalı böylece öğrencilerin farklı bakışları, eleştirel düşünme yetileri geliştirilmelidir. Program, sürekli değişen dünyaya ayak uydurmalı gereksinimlere göre kendini yenileyebilmelidir.

Ülke genelinde çağın gereklerine göre gelişmiş ülkelerin eğitim programları ile ilgili araştırmaların sayısı arttırılmalı ve uygulanmakta olan eğitim programımızla karşılaştırmalı olarak incelenmelidir.

Avusturya ortaöğretim tarih programında olduğu gibi; Türkiye ortaöğretim tarih programında da örnek niteliğindeki konular verilerek tarih programın hazırlanması, öğretmenler için iyi bir rehber olacağı gibi öğrenciler tarafından da konunun daha iyi kavranacağı düşünülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığının uygulamış olduğu öğretmen merkezli, merkeziyetçi eğitim sisteminin yerine, öğrenci merkezli, farklı yöntem ve tekniklerin kullanılabileceği, öğrencilerin her yönüyle gelişimini sağlayacak,

yaratıcılığını ortaya çıkarabilecek daha esnek eğitim sisteminin uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Tarihi olaylar hakkında (savaşlar, antlaşmalar, göçler vs.) uygulamasını gösteren harita konuyla ilgili karikatürler Mili Eğitim Bakanlığı tarafından tavsiye edilen kitaplar, ansiklopediler, süreli yayınlardan faydalanılabilir. Resmi internet sitelerinden araştırmalar yapılabilir. Döneme ait fotoğraflar ve resimler sunulup öğrencilere yorumlamaları istenebilir. TRT tarafından hazırlanan tarihi belgeseller izlettirilebilir. Tarihi dönemlere ait plak, pul kartpostal, dergi gibi farklı materyallerden faydalanılabilir. Böylece öğrencinin derse olan ilgisi ve heyecanının artacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmaya göre; öğrencilerin bir deste kavrama düzeyleri verilmiştir. Derste düz anlatım tekniği kullanılıyorsa, kavrama düzeyi ortalama %5'tir. Eğer okuyorlarsa bu oran %10'a yükselmektedir, görsel ve işitsel materyaller kullanılıyorsa bu oran %20'den fazla olmaktadır. Bir gösteri ile ders anlatılıyorsa bu oran %30, grup tartışması olursa %50, uygulamalı öğreniyorsa %75 ve başkalarına öğretiyorsa bu oran %90 olmaktadır (Black, 2003:28). Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin eğitim fakülteleri belirtilen bu esaslar çerçevesinde öğretmen eğitimine önem vermelidir.

Tarih öğretiminde rol oyunları, plan oyunları, toplantı oyunları, konferanslar, münazaralar gibi oyunların ve tartışmaların yanı sıra araştırmalar, uzman röportajları, sokak röportajları, projeler, sosyal araştırmalar, okul sözcüsü seçimleri, öğrenci gazetesi gibi etkinlikler öğrencinin tarih dersine olan ilgisini arttıracak düşünülmektedir.

Avusturya'daki tarih ders kitaplarında olduğu gibi; tarih ders kitaplarında döneme ait renkli resimlerin ve haritaların kullanılmasının öğrencilerin ilgisini canlı tutması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Yahya. (1993). **Türk Eğitim Tarihi**, İstanbul.

BAYKARA, Tuncer. (1993). **Tarih Araştırma ve Yazma Metodu**. İzmir.

BİLEN, Mürüvvet. (2002). **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit. (1981). “**Genel Öğretim Bilgisi**” Öğretimin ilke, yöntem ve teknikleri. Ankara.

BLACK, Luisa. (2003). Tarih Öğretim ve Öğreniminde Yöntem Ve Sorunları. **Tarih Eğitiminde Eleştirel Yaklaşımlar**. İstanbul. Tarih vakfı yayınları.

DOĞAN, Elife.(2002). **Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü Dergisi..**

FERRO, Marc. (2003). **Tarih Öğretimde Çoğulcu Ve Hoşgörülü Bir Yaklaşım Doğru**. İstanbul. Tarih vakfı yayınları.

FİDAN, N. ve ERDEM, M. (1994). **Eğitime Giriş**. Ankara: meteksan Anonim Şirketi.

GÜNDEN, Suat. (1977-1978). **Genel Öğretim Bilgisi**. Ankara: Hacettepe Vakıfları Yayınları.

IGGERS, Georg.(2003). **Tarihin Kötüye Kullanımı**. İstanbul. Tarih Vakfı Yayınları.

- KOPRAMAN, Y.ve Diğlerleri (2003). **Lise 1 Tarih Ders Kitabı**. Ankara.
- ÖZÇELİK, D. A. (1998). **Eğitim Programları ve Öğretim**. Ankara: ÖSYM yayınları. Ankara
- SAFRAN, Mustafa. (2006). **Tarih Eğitimi ve Öğretimi, Makaleler**. Ankara.
- SENEMOĞLU, Nuray. (2002). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**. Ankara.
- STRADLİNG, Robert. (2003). **20.yy. Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli**. İstanbul. Tarih Vakfı Yayınları.
- ÖZEN, Ü. ve HATİPOĞLU, H. (2003). **Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması**. İstanbul. Tarih Vakfı Yayınları.
- ÜLTANIR, Y. Gürcan. (1994). **Alman-Avusturya ve Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırmalı İncelenmesi** (yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- VARIŞ, Fatma. (1988). **"Eğitimde Program Geliştirme"Teori ve teknikler**". Ankara.
- YILDIRIM, Ceylin.(2005). **Türkiye ve İngiltere'deki İlköğretim Tarih Programlarının Karşılaştırılması** (yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TOPSAKAL, Cem. (2004). **"AB Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı" Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Ankara. Eğitim-Bir-Sen Yayınları.

(www.tbmm.gov.tr/develop/owa/anayasa.iki)

Anayasa madde 42

(www.oogv.meb.gov.tr/mebdata/mevzuat/html/53.html)

(ttkb.meb.gov.tr/ogretmen)

(www.iogm.meb.gov.tr).

([tbb.gen.tr/turkiye/content/turkey 380-381.html](http://tbb.gen.tr/turkiye/content/turkey_380-381.html))

(<http://www.eurydice.org>.)

(<http://www.bmbwk.qv.at>.)

(<http://www.bmbwk.qv.at/schulen>)

(<http://www.bmbwk.qv.at/schulen/unterricht/ip>)

([http://www.bmbwk.qv.at/schulen/unterricht/ip/abs bilding schulen](http://www.bmbwk.qv.at/schulen/unterricht/ip/abs_bildung_schulen))

([http://www.bmbwk.qv.at/schulen/unterricht/ip/abs bilding schulen/unterricht and schulen /lehrplane](http://www.bmbwk.qv.at/schulen/unterricht/ip/abs_bildung_schulen/unterricht_and_schulen_lehrplane))

([www.meb.gov.tr/duyurular/Avrupa Konseyi Üye Devlet Yurttaşlık Eğitimi](http://www.meb.gov.tr/duyurular/Avrupa_Konseyi_Uye_Devlet_Yurttaslik_Egitimi))

([www.Eğitim.birsen.org.tr](http://www.Egitim.birsen.org.tr))

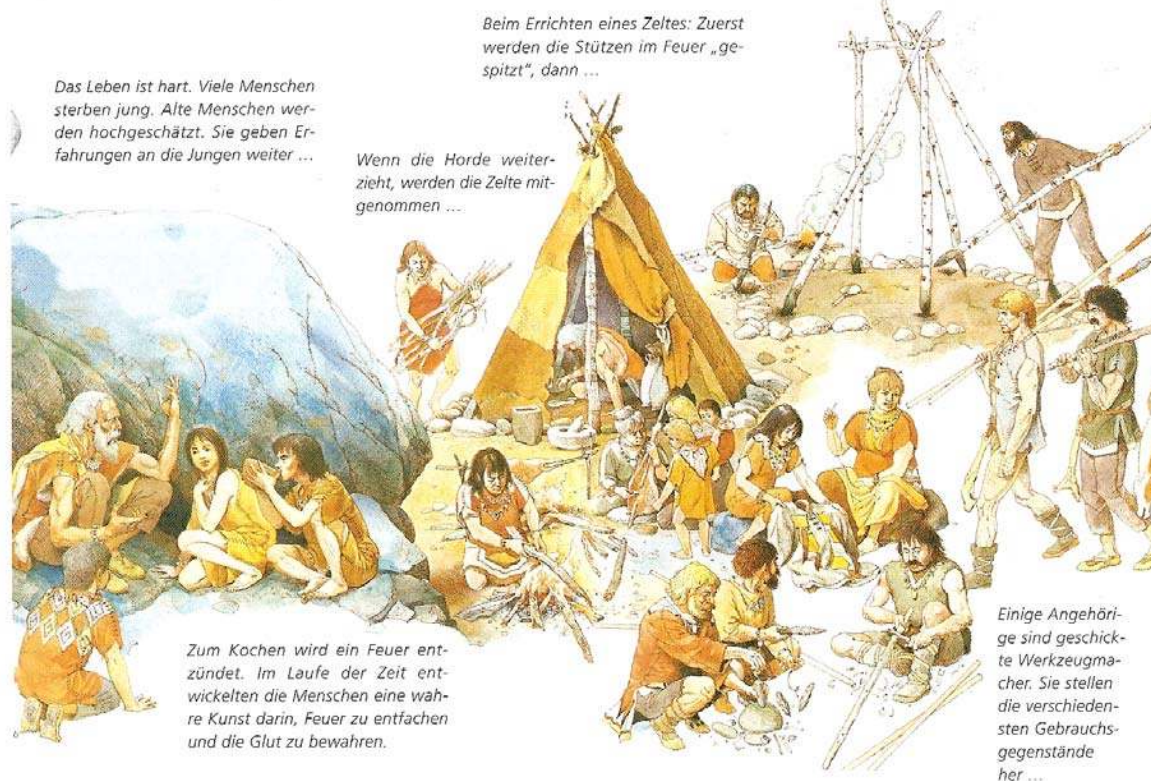
(www.yayim.meb.gov.tr/yayimlar/160/gozutok.htm.)

EKLER

Wir besuchen „Moderne Menschen“ in der Altsteinzeit (um 30 000 v.Chr.)

In Europa dauerte der Winter rund sechs Monate. Dadurch war das Angebot an Nahrung denkbar knapp. Unsere Vorfahren mussten den Tieren folgen. Nur in der Gemeinschaft konnten die Menschen überleben. Daher bildeten sie Gruppen („Horden“), die rund 20–30 Personen umfassten. Windschirme, Baumhütten, Felsvorsprünge und Höhlen dienten ihnen als „Unterkunft“. Vieles, was wir heute kennen, war dem Menschen in der

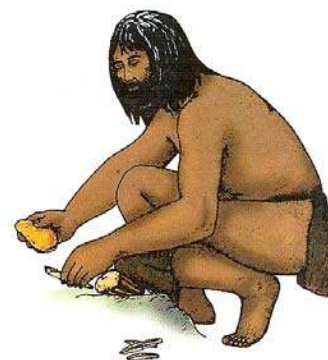
Altsteinzeit auch schon bekannt. Als einziges Lebewesen hat er die Angst vor dem Feuer überwunden und selbst das Feuermachen erlernt. Aber nicht mit Zündhölzern, sondern durch Aneinanderreiben von zwei Hölzern. Damit konnten die „Feuermacher“ trockenes Gras entzünden. Irgendjemand muss das erfunden haben. Doch wer war es? Ist das nicht spannend?

Suche dir eine Person aus. Du bist ... Wie ist dein heutiger Tag verlaufen?

Der Mensch stellt immer bessere „Geräte“ her. Aus Feuersteinen verfertigt er Faustkeile, Klingen, Schaber, Bohrer etc. Welche **Werkzeuge** verwenden wir heute?

Abspaltung einzelner Klingen ... Wie ging der Cro-Magnon-Mensch dabei vor?

Nach Erreichen einer geeigneten Stelle schlagen die Menschen (Nomaden) ein Lager auf. Du hast mit einem Mitglied der Horde Freundschaft geschlossen und „mitgeholfen“:

„Größere Tiere werden von Jägern in Gruppen gejagt. Vor allem das Mammut ist wegen seiner Größe ein begehrtes Jagdziel. Die Jäger haben eine riesige Grube – fast so groß wie deine Klasse – ausgegraben und mit Baumstämmen und Ästen abgedeckt. Nun beginnt die Zeit des Wartens. Als endlich ein Mammut vor der Grube steht, wird es durch lautes Geschrei erschreckt. In diesem Moment weicht es zurück, bricht durch die Äste, fällt in die Grube und kann sich nicht mehr befreien. Die Jäger jubeln und töten das Opfer mit Giftpfeilen ...“
(Nach Krumbiegel, Jäger der Urzeit, Lux-Lesebogen 59)

Die Cro-Magnon-Menschen tragen Kleidung aus Tierhäuten und Fellen, die mit Knochennadeln genäht werden.

Mit Bohrern, Schabern und Kratzern geht die Horde an die Arbeit. Die erlegten Tiere müssen sorgfältig verwertet werden ...

Es ist gerade Sommer. Ban kehrt mit seinem Vater Uro von der Jagd zurück.

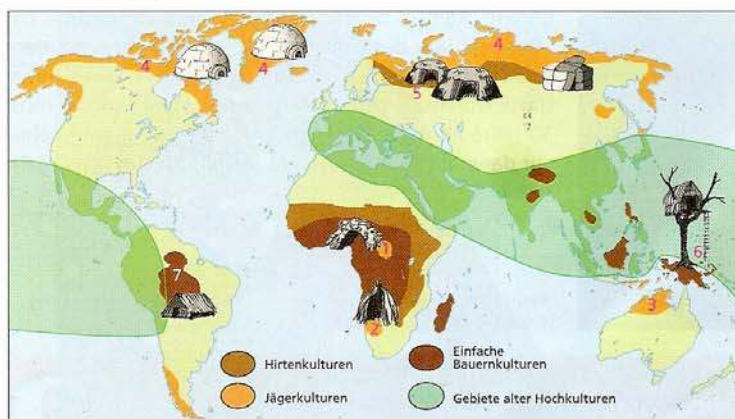
Was haben die Jäger gefangen?
Du bist Jäger – warum ist das Mammut eine besonders kostbare Beute? Was wird deine Horde von diesem Tier verwerten?

Einige Frauen sammeln Pflanzen, Kräuter, Wurzeln und Beeren.

Jagd auf Fische ...

Einige Frauen stellen Schmuck her, andere bearbeiten Tierfelle ...
(Nach Millard, Wie die Menschen lebten)

Auch heute leben noch Altsteinzeitmenschen

Einfache Kulturen („Naturvölker“) in der heutigen Welt: 1 – Pygmäen, 2 – Buschmänner, 3 – Australische Ureinwohner („Aborigines“), 4 – Eskimos, 5 – Lappen, 6 – Neuguinesen, 7 – Indianer („Indios“). **Welche Staaten befinden sich dort? (Geografieatlas)**

Einige hundert Kilometer von der Hauptstadt Namibias (Land in Afrika) entfernt, fühlt man sich plötzlich in die Steinzeit zurückversetzt:

„Die hier lebenden Buschmänner (kleinwüchsige Eingeborene) sind zäh, abgehärtet und sehnig. Sie haben die Ausdauer, zwischen den Graswurzeln den ganzen Tag lang nach essbaren Pflanzen zu suchen oder unermüdlich Antilopen aufzuspüren. Wenn ihre Pfeile nicht gut getroffen haben, folgen sie den verletzten Tieren oft über 100 km weit. Die Buschmänner erkennen deren Spuren aus den Spuren der Antilopenherden heraus...“

(Nach E. Marshall Thomas, Meine Freunde die Buschmänner)

V. MITTELALTER (5. bis 15. Jh.)

Vieles aus der Antike bestand im Mittelalter weiter. – Viel Neues kam hinzu. „Damals“ wurden viele Dinge unseres Lebens „erfunden“. Lass dich überraschen!

1. DAS OSTRÖMISCHE REICH UND DER HALBMOND

Das Weströmische Reich ist, wie du bereits weißt, 476 zu Ende gegangen. Die östliche Hälfte hingegen war wirtschaftlich und politisch weit stärker – „Ostroms“ Blütezeit begann erst:

Konstantinopel – das neue „christliche“ Rom und die byzantinische Kultur

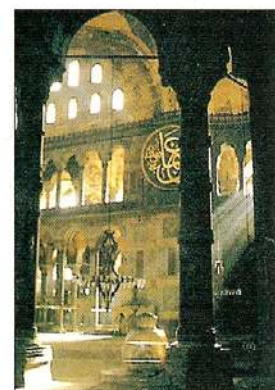
◆ Konstantinopel – prachtvolle Hauptstadt des Oströmischen Reiches

Kannst du dich noch an Kaiser Konstantin erinnern? (Stichwort Religion!) Er wählte die alte griechische Kolonie Byzanz zu seinem Regierungssitz. Seitdem hieß sie nach ihm Konstantinsstadt („Konstantinopel“ → Karte Seite 82).

Im 6. Jh. herrschte dort ein mächtiger Kaiser – Justinian. Sein Ehrgeiz war es, das gesamte Gebiet des Römischen Imperiums, den Mittelmeerraum, zu erobern. Kriege aber kosten sehr viel Geld. Justinian konnte es sich leisten.

Unter seiner Herrschaft erblühte Ostroms Wirtschaft. Konstantinopel (heute Istanbul) wurde zum riesigen Handelszentrum und zum religiösen Mittelpunkt. Hier lebten rund 500.000 Menschen.

Justinian wollte nicht nur ein neues Weltreich errichten, er wollte auch die Größe des alten Rom wiedererstehen lassen. So ließ er eine gewaltige Kirche, die Hagia Sophia, bauen. Ihre Kuppel hat eine Höhe von 56 Metern!

Die Hagia Sophia – Später wurde sie von den Türken zu einer Moschee umgebaut. **Vergleiche mit einer Kirche in deinem Schulort. Was ist dort anders?**

Die Hagia Sophia war nur eines von vielen prachtvollen Bauwerken. Berichten zufolge soll es „damals“ 3000 Kirchen gegeben haben. Herrliche Paläste und eine riesige Pferderennbahn („Hippodrom“) begeisterten die Menschen. Von nah und fern kamen sie, um die Schönheit Konstantinopels zu bestaunen. Am beeindruckendsten muss aber die Palastanlage des Kaisers gewesen sein. Stelle dir vor, daran wurde mehr als 500 Jahre gearbeitet. Den Thronsaal schmückten Bäume aus Gold, Juwelen waren die Früchte. Inmitten all der Pracht empfing der Kaiser in schweren seidenen, edelsteinbesetzten Gewändern seine Besucher ...

Das prachtvolle Aussehen von Konstantinopel war Justinian noch lange nicht genug. Er befasste sich auch aus-

giebig mit den Gesetzen der alten Römer. Seit der Aufstellung des Zwölftafelgesetzes war viel Zeit vergangen. Viele Rechtsgelehrte hatten mittlerweile ihre Bemerkungen dazu gemacht. All das ließ Justinian sammeln. Daraus entstand eine umfassende Gesetzessammlung, die bis heute die Grundlage unserer Rechtsordnung bildet:

„In Zweifelsfällen ist immer die wohlwollendere Auslegung vorzuziehen.“

(Dg. 50, 17, 69)

„Im Zweifel gilt die Vermutung, dass ein Schaden ohne Verschulden eines anderen entstanden sei.“

(Österreichisches Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch § 1296)

Was ist bei den Gesetzen ähnlich? Vergleiche Bauwerke, Kultur und Rechtswesen – was erinnert an Rom?

♦ Ostrom und die slawischen Völker

Sicher weißt du noch, dass die west- und oströmischen Kaiser auch gegeneinander Politik betrieben. Ähnlich machten es die Bischöfe in Rom („Päpste“) und jene in Konstantinopel. Die oströmischen dachten gar nicht daran, sich dem **Papst** unterzuordnen. Die Bischöfe begannen ihrer eigenen Wege zu gehen. Daraus entstanden zwei verschiedene christliche Kirchen („Ost-“ bzw. „Westkirche“). Dazu kam noch, dass im Oströmischen Reich die lateinische Sprache und Schrift immer mehr von der griechischen verdrängt wurde. Schließlich wurde Griechisch zur Landessprache. Konstantinopel hieß wieder Byzanz. Von hier aus stießen ab dem 9. Jh. Sendboten („Missionare“) zu den heidnischen Slawen in weite Tei-

le Ost- und Südosteuropas vor. Die bedeutendsten Missionare waren die Brüder Kyrillos und Methodios. Sie entwickelten als Hilfe für ihre Missionstätigkeit eine Schrift, die aus den griechischen Buchstaben abgeleitet wurde. Diese „kyrillische“ Schreibweise sollte zu einer wichtigen Grundlage für die Entwicklung der slawischen Kultur werden. (Christus = griech. Χριστός = kyr. Христос)

Ab dem 7. Jh. wurde Byzanz von den Arabern immer stärker bedrängt. Trotz heftigen Widerstands ging ein Gebiet nach dem anderen verloren.

Die Spuren von Byzanz* findet man aber heute noch:

Mosaik (Ravenna/Italien) – Das Mosaik ist eines der beeindruckendsten Zeugnisse oströmischen Kunstschaffens.

Wer könnten diese Personen sein?

Welche Buchstaben des Wegweisers sind „unseren“ ähnlich? Welche griechischen Buchstaben kennst du sonst noch? (Geometrie!)

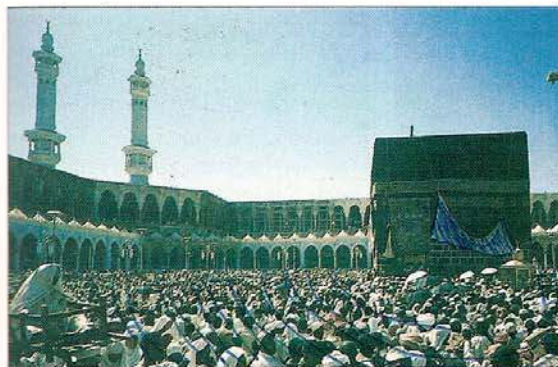
*Im Jahre 1453 wurde Byzanz schließlich von den Türken erobert. Sie nannten die Stadt Istanbul. Mehr über die Türken wirst du in der 3. Klasse erfahren ...

Das Weltreich der Araber

♦ Mohammeds Traum

Zur selben Zeit, als Byzanz glänzender Mittelpunkt des Oströmischen Reiches war, grast in Arabien die Kamelherden der Beduinen. Lediglich in den Oasen gab es Städte. Eine davon war besonders wichtig: **Mekka**. Die

Beduinen gläubten an Götter. Besonders jedoch verehrten sie einen schwarzen Stein, einen Meteoriten, war er doch vom Himmel gefallen – also von den Göttern gekommen. Aus nah und fern strömten Pilger zu einem würfelförmigen Heiligtum („**Kaaba**“), in dem der Stein bis heute aufbewahrt wird.

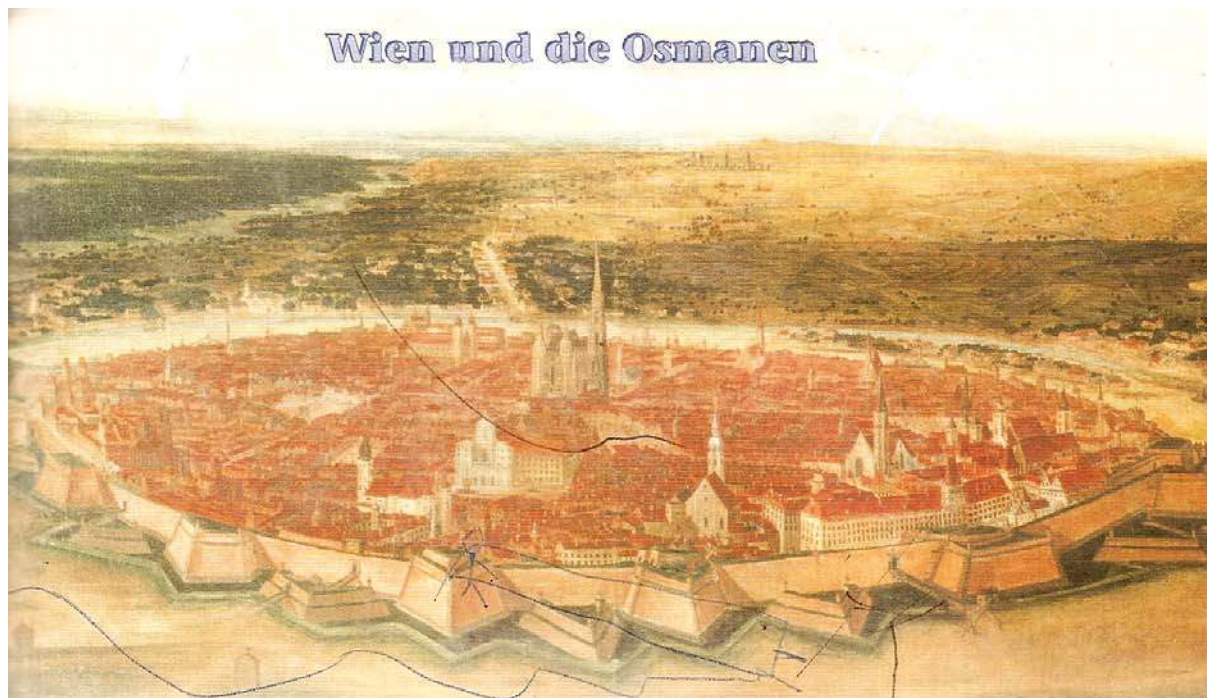

Die Kaaba – hierher pilgern jedes Jahr Millionen Menschen

„Um 600 lebte in Mekka der Waisenknabe Mohammed. Als Erwachsener trat er in die Dienste einer reichen Kaufmannswitwe. Auf seinen Geschäftsreisen lernte Mohammed viele andere Menschen und ihre Religionen kennen. Der jüdische und der christliche Glaube beeindruckten ihn besonders ... In der Einsamkeit der Wüste begann Mohammed über religiöse Dinge nachzudenken. Eines Tages erschien ihm der Erzengel Gabriel, der ihn aufforderte: ‚Erhebe dich und verherrliche deinen Herrn!‘ Von diesem Tag an begann Mohammed zu predigen, vorerst aber nur im Kreise seiner Familie.“

(Nach Welpy-Makhiauf, Die großen Religionen)

Wien und die Osmanen

Die Belagerung Wiens (1683)

Die Bewohner der Stadt Wien leben seit Wochen in Angst. Sie befürchten, dass das riesige Heer der Osmanen die Stadt erreicht und belagert. Die Osmanen bilden die politische Oberschicht im Volksstamm der Türken. In ihrem Heer dienen Soldaten vieler Völker. Die Wiener denken an die Erzählungen von der letzten Belagerung vor zirka 150 Jahren.

Angestrengt blickt ein Soldat vom Turmfenster des Stephansdoms in Richtung Ungarn. Unheimlich und dunkel liegt die Ebene vor ihm. Es ist die Nacht zum 13. Juli 1683. Der Dom ist voller Betender, Kerzen leuchten durch die Fenster, Glocken läuten. Die Stadt ist zum Bersten mit Flüchtlingen aus dem Osten gefüllt. Auch aus den nahen Ortschaften rund um Wien sind verängstigte Menschen mit ihren Habseligkeiten in die Stadt geflüchtet. Jetzt lagern sie notdürftig auf den Straßen.

Ist da nicht in der Ferne der flackernde Schein eines Feuers zu sehen? Aufgeregt schreit der Soldat die 130 Meter vom Turm hinunter: „Se san do! Da Turk is do! Hainburg brennt!“ Damit ist allen Wienern der letzte Hoffnungsfunkel genommen, dass das 200 000 Mann starke Heer der Türken an Wien vorbei in Richtung Polen ziehen könnte. Kein Wiener kann jetzt noch weiterschlafen, alle sehen von den Basteien (den vorspringenden Teilen der Befestigungsanlage) angestrengt in die Ferne.

Mit der Zeit sehen auch sie die gewaltige Staubfahne, die langsam näher kommt. Die Stadttore sind längst zugemauert. Um 13 Uhr ist es dann so weit. Rund um die Stadt lagern die Soldaten des Osmanischen Reiches mit ihren Wa-

gen und schlagen Zelte auf. Die Wiener sehen staunend zu, und wäre die Situation nicht so dramatisch gewesen, hätten sie ihren Gefallen an dieser Art von Unterhaltung gefunden. Vor den Stadtmauern sehen sie 25 000 bunte Zelte, 20 000 Kamele und Ochsen, Menschen mit Turbanen und farbenprächtigen Kleidern und Krummsäbel. Unverständliche Wortketzen dringen an ihr Ohr, seltsame Geräusche nehmen sie wahr. Der Orient mit seiner Pracht lagert wie in einem Schaufenster vor ihnen. Aber die 370 schweren Kanonen und 8 000 Munitionswagen machen ihnen schnell wieder ihre Lage klar. Sie begreifen, warum der Kaiser im letzten Moment aus Wien geflohen ist.

In den folgenden Wochen blicken die Menschen aus vielen Teilen Europas sorgenvoll auf Wien und hoffen, dass die Wiener so lange aushalten, bis ein Befreiungsheer zusammengestellt ist, das ihnen zu Hilfe kommen kann. Jeder weiß, wenn Wien fällt, sind die Osmanen nicht mehr aufzuhalten. Und die Wiener mit ihren 16 000 Verteidigern ahnen, was ihnen bevorsteht, wenn die Mauern den Kanonen nicht Stand halten.

Kara Mustafa Pascha war der Anführer des osmanischen Heeres.

→ In der Geschichte gab es viele Herrscher, die eine Weltherrschaft anstrebten. Zumindest einige solltet ihr schon in eurem bisherigen Geschichtsunterricht kennen gelernt haben. Könnt ihr euch erinnern? Könnt ihr Parallelen und Unterschiede erkennen?

Osmanlılardan yardım istediler. Osmanlı veziriazamı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, bu yardım isteğini kabul etti. Osmanlı ordusu, Avusturya üzerine gönderdi.

Osmanlı kuvvetleri kısa sürede ilerledi. Orta Macaristan alınarak yönetimi, Tökeli İmre'ye verildi. Avusturya barış teklifinde bulundu. Ancak, bu teklif kabul edilmedi. Çünkü Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Viyana şehrini alarak kendisine büyük bir ün sağlamayı düşünüyordu. Veziriazam kumandasındaki Osmanlı ordusu, Avusturya üzerine sefere çıktı. İlk hedef, Macaristan'daki Yanıkkale'nin alınmasıydı. Fakat Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, bazı komutanların karşı çıkmasına karşın, doğrudan Viyana üzerine yürüdü. Şehri kuşattı (1683). Avusturya İmparatoru, Avrupa devletlerinden yardım istedi.

Viyana'nın güçlü bir kale olması, kuşatmanın uzamasına neden oldu. Bu arada Avusturya'nın beklediği yardım geldi. Leh kralı komutasındaki bir ordu, Viyana önlerine geldi. İki ateş arasında kalan Osmanlı Ordusu yenildi. Viyana'da tutunamayan veziriazam Budin'e çekildi. Bu çekiliş sırasında başta Estergon olmak üzere bazı kaleler, Avusturya'nın eline geçti.

Türklerin, Viyana önünde bozguna uğraması, Avrupa'da büyük bir sevinç yarattı. Türkleri, Avrupa'dan atmak için Papanın da çabaları ile Osmanlılara karşı **Kutsal İttifak** kuruldu (1684). Bu ittifaka, Avusturya, Lehistan, Venedik, Malta ve daha sonra Rusya katıldı. Kutsal İttifak devletleri, Osmanlıların, Avrupa'daki topraklarına dört bir yandan saldırılar. Avusturya; Macaristan ve Erdel'e, Venedik; Mora Yarımadası'na, Lehistan; Podolya ve Boğdan'a, Rusya ise Azak Kalesi'ne saldırdı.

Osmanlı Devleti, bunlara karşı koymaya çalıştıysa da Türk ordusu her yerde yenilmeye başladı. Bu savaşlar 16 yıl sürdü. Savaşlar sırasında dört padişah değişti. Birçok veziriazam görev başına geldi. Osmanlı ordusu yıprandı, malî durum bozuldu.

Macaristan'da, Avusturya ile çok çetin savaşlar oldu. Budin (1686), daha sonra Eğri kalesi ve Belgrad, Avusturya'nın eline geçti. Osmanlı ordusu büyük kayıplar vererek geri çekilmeyi sürdürdü. 1697 yılında Zenta Meydan Savaşı'nda Avusturya'ya yenilen Osmanlı Devleti'nin, Macaristan'la hiçbir ilgisi kalmadı.

Hollanda ve İngiltere'nin ara buluculuğu ile barışa yanaşan Osmanlı Devleti, **Karlofça Antlaşması**'nı imzaladı (1699). Bu antlaşma, Avusturya, Venedik ve Lehistan'la ayrı ayrı imzalandı. Rusya ile ateşkes yapıldı.

Karlofça Antlaşması'na göre; Temeşvar ve Banat, Osmanlı Devleti'nde kalmak üzere tüm Macaristan ve Erdel, Avusturya'ya verildi. Aynı antlaşma ile Venedik, Mora Yarımadasını ve Dalmaçya'yı aldı. Podolya ve Ukrayna ise Lehistan'ın payına düştü.

Karlofça Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin batıda ilk kez toprak kaybettiği bir antlaşmadır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa'daki egemenliği sona erdi. Avrupa Devletleri karşı saldırıya geçmeye başladılar. Avrupa'nın askerî bakımından üstünlüğü ortaya çıktı.

Osmanlıların bu olaylarla başlayan Avrupa'dan geri çekilişleri, uzun yıllar boyunca sürdü. Atatürk'ün önderliğinde kazandığımız Sakarya Meydan Muharebesi ile de sona erdi. Sakarya Zaferi'nde Türkler, savunma savaşını bıraktılar, tekrar taarruz gücü elde ettiler.

Harita: 16- Karlofça Antlaşmasından sonra Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki sınırları